

Regionális Borverseny – Interjúk

Radován Gábor tarisznyája 1872-ből

Mitták Ferenc: Hunyadi

XII. ÉVF. 119. SZÁM

2025. ÁPRILIS

Százhalom

ÓVÁROSI KÖZÖSSÉGI, KÖZÉLETI FOLYÓIRAT

A TARTALOMBÓL: Lépések a hosszabb életért • A város működése – beszélgetés Török Sándor alpolgármesterrel • A képviselő naplója – Szabó Gábor beszámolója • Interjúk a 46. Regionális Borverseny kapcsán • Névre szóló battai szóttos tarisznya • Tamási József: Várható és mégsem várt • A kapu előtt – Rácz Laci igaz történetei • Élünk és halunk – részletek Krizsán László könyvéből • Németh István: Egy lokálpatrióta emlékei (folyt.) • Mitták Ferenc: Hunyadi

Lépések a hosszabb életért?

Divat vagy valódi egészségmozgalom a napi séta?

Regelente és esténként egyre többen indulnak útnak a lakótelepek, parkok és városi sétányok ösvényein. Fejük lehajtva, szemük a telefon kijelzőjén: lépésszámot néznek. A digitális eszközök és applikációk újfajta társává váltak az embernek – figyelmeztetnek, motiválnak, sőt, gyakran dicsérnek is egy-egy jól sikerült séta után. De vajon egy újabb muló divatnak vagyunk tanúi, vagy valóban egy tudatosabb, egészségesebb életstílus felé tartunk?

A mozgás közösségi formái nem újkeletűek – emlékezzünk csak az aerobik őrületre, ami a '80-as években hódított, majd jött a spinning, a zumba, a szabadtéri fitnessparkok korszaka. Mára a testmozgás kilépett a termék zárt falai közül, és köztereken, utcákon, sétányokon zajlik. A séta, mint a legegyszerűbb és legősibb mozgásforma, újra népszerű lett, különösen mióta lépésszámlálók, okosórák és különféle egészség-appok támogatják.

De mi történik valójában a háttérben?

A napi 8-10 ezer lépés sokak céljává vált, de fontos látni: ez nem pusztán egy szám. A rendszeres séta bizonyítottan javítja a keringést, csökkenti a vérnyomást, és segíthet a testsúly karbantartásában. Azonban az is tény, hogy a digitális visszajelzések könnyen függőséget okozhatnak. Ha valaki csak a napi "achievement" kedvéért indul útnak, könnyen elveszhet a lépések számolásában, és meglepedkezhet arról, hogy a mozgásnak örömet is kellene okoznia.

Szakemberek arra is figyelmeztetnek, hogy a testmozgás nem lehet önmagában elég. Az ember biológiai és pszichológiai komplexitása megköveteli, hogy az életmódváltás több tényezőt is érintsen. Az étkezés minősége, a megfelelő alvás és pihenés, a stresszkezelés módja mind befolyásolják, mennyire válik tartóssá és hasznossá a mozgásban gazdag életvitel. Nem elég naponta 10 ezer lépést megtenni, ha közben rendszertelenül étkezünk, állandó feszültségben élünk, vagy alváshiányban szenvedünk.

Új ember születik?

A technológia kétségtelenül új lehetőségeket teremtett: önismertetet ad, motivál és közösséget is építhet. Azonban felmerül a kérdés: hosszabb, egészségesebb életet élhetünk pusztán attól, hogy többet sétálunk és figyeljük a visszajelzéseket?

A válasz árnyalt. A rendszeres testmozgás, a tudatos étkezés, a stresszkezelés és a pihenés optimalizálása hozzájárulhat a jobb életminőséghez, de a genetikai adottságainkat nem írhatjuk teljesen felül. A hosszú élet nem kizárólag a napi lépések számán múlik, hanem az életmódunk komplex összhangján.

A sétálók városi csendélete tehát többet jelent pusztán trendnél. Talán valóban új ember születik – nem csupán azért, mert mozog, hanem mert tudatosabb, figyel a teste jelzéseire, és – ha szerencséje van – örömet is leli mindebben. És talán ez a legfontosabb lépés, amit megtehetünk.

A város működése a legjobb válasz minden feszültségre

Török Sándor képviselő és alpolgármester a mindennapi városvezetés kihívásairól

A települési ügyekben jártas olvasók számára nem új, hogy Török Sándor egyszerre képviselő és alpolgármester – szerepei nap mint nap összefonódnak. A városvezetővel a 2025-ös év költségvetési szorításairól, az egészségügyi rendszer fenntarthatóságáról, az épülő közösségekről és a politikai nyugalom értékéről beszélgettünk. Interjúból kiderül az is, milyen taktikákkal próbálnak fiatalokat megtartani, miként válhat a kultúra a város mozgatórugójává, és miért lesz a következő két év Százhalombattán a nagyberuházások időszaka.

Két szerep, egy cél – hogyan egyeztethető össze a képviselői és az alpolgármesteri munka?

„Nem könnyű, sőt egyre nehezebb – vallja be őszintén a képviselő és egyben alpolgármester. – A mostani ciklusban az alpolgármesteri feladatok rendkívüli módon lekötik az időmet. Általános helyettesként szinte minden városi ügyben jelen kell lennem. Ez ugyan elismerés, de egyben kihívás is: ha valaki mindenért felel, könnyen előfordulhat, hogy semmivel sem tud olyan mélységben foglalkozni, ahogyan szeretne.”

A képviselői munka természetesen nem szorul háttérbe – a választókerületi ügyekkel rendszerint hétvégén van mód alaposabban foglalkozni, amikor éppen nem

városi rendezvényen vagy szakmai programon vesz részt. Fogadóórái nem korlátozódnak hivatalos időpontokra: „Engem bármikor meg lehet keresni – mondja. – Az utcán, telefonon, akár nap közben is rendelkezésre állok. Legutóbb például egy fiatal hívott, aki szakdolgozatához kért segítséget, természetesen örömmel egyeztettem vele időpontot.”

Szoros büdzsé, célzott fejlesztések

- A 2025. évi szigorú költségvetés kevésbé engedi meg ad hoc ötletek megvalósítását a városfejlesztésben. Vannak tervezett, megvalósítandó feladatok a választókerületében?

– A 2025-ös év szigorú költségvetése kevesebb mozgásteret biztosít az ad-hoc fejlesztési ötleteknek, de így is számos fontos beruházás várható. Az egyik legnagyobb léptékű projekt, amely a választókerületemet is érinti, a városi sportközpont teljes felújítása. Ez nemcsak a Füredi városrész és a Vasút utca környékét, hanem az egész várost befolyásolja majd. Emellett a parkolási gondokat enyhítendő, a Hága László utcában új parkolóhelyek létesülnek, és a járdák felújítása is megtörténik.

Az Óvárosban elsősorban a csapadék-víz-elvezetés okoz gondot. Itt egy régóta húzódozó, bonyolult jogi és műszaki ügy megoldásán dolgozunk: a volt Gelka-telepen áthaladó közművek részben a Dunamenti Erőmű területét is érintik, amely jelenleg nem vállal felelősséget a hálózat karbantartásáért. Ezért most egy teljesen új rendszer kiépítésén dolgozunk, amely hosszú távon megoldja a Kossuth és Petőfi utca környékének problémáit. A fővárosi vízművekkel együttműködve, önkormányzati költségből valósítjuk meg a beruházást.

Trafibox: a biztonságos közlekedésért

– Végre előrelépés történt a korábban bejelentett négy Trafibox kihelyezésében is. Ezek közül az egyik a Vasút utcába kerül, amely a választókerületem egyik legforgalmasabb és legveszélyesebb szakasza. Egy másik eszköz Füreden, a Fogoly utcában, míg kettő az Erkel körúton kap helyet – utóbbiaknál a kerékpárút forgalmas útszakaszokon való keresztesése indokolja a lépést. A kivitelezés már megkezdődött.

Küzdelem a szakorvosi ellátásért

- Évekig az egészségügyi terület tartozott az ön alpolgármesteri hatáskörébe. A szakorvosi rendelő városi kézben tartása tavaly nyugvópontonra jutott. Azóta több újítás is történt. Említene ezek közül néhányat?

– Az egészségügy korábban bizottsági feladatként is hozzám tartozott, így ez részben egy örökség. Most már sok terhet átvett a jelenlegi bizottsági elnök, de az alapellátás – tehát a felnőtt- és gyermek háziorvosi, valamint fogorvosi ellátás – továbbra is az én feladatomban. A szakorvosi ellátás viszont más kategória: ez állami feladat, amit mi önként vállaltunk. Az állam hivatalosan lemondott az államosításról, de gyakorlatilag egyre nehezebbé teszi az önkormányzatok számára, hogy fenntartsák ezt a rendszert.

– **Hogyan érzékelhető ez a gyakorlatban?**

– Gödöllő például nemrég úgy döntött, hogy visszaadja az ellátást az államnak. Ők már nem bírják tovább. Mi még nem tartunk itt, de mi is tapasztaljuk, hogy a színvonalat már nem tudjuk tartani, sőt: napról napra csökkennek a lehetőségeink. Részben az orvoshiány, részben a szakemberhiány miatt. Ma már nem is feltétlenül

életbe: nálunk például napi 50 laborvizsgálatot finanszíroz az állam. Ha ezen felül vizsgálunk, azt már vagy mi fizetjük, vagy a páciens. Ez drasztikusan leszűkítette a lehetőségeket. Korábban a környező települések lakói is ide jártak, mert nálunk még működött a rendszer – de ez túlterhelte az ellátást. Ezért bevezettük, hogy elsősorban battaikat látunk el. Mire ez beállt volna, jött az új szabály: szakorvosi ellátás bárhol igénybe vehető, nincs területi korlát. Ha Mátészalkáról jön valaki, fogadni kell.

– **Ezért indult el a Batta Med?**

– Igen. Ez egy alternatíva, nem üzleti célú vállalkozás. Sokan félreértik, pedig ez arra szolgál, hogy ha valaki nem fér be az állami rendszerbe, de sürgősen orvosra van szüksége, legalább legyen lehetősége segítséget kapni. Hosszú távon tervezzük, hogy a battaiknak kedvezményes árat biztosítsunk – például Batta-kártyával vagy lakcímkártyával igazolva.

pénzkérdés ez – egyszerűen nincs kit megfizetni. Olyan alapsztyályokat zárnak be a legnagyobb budapesti kórházakban is, mint a Honvédkórház, mert nincs elég orvos. Mi sem tudunk mást tenni.

– **Mégis ragaszkodnak az ellátás fenntartásához?**

– Igen, mert hiszük, hogy amíg lehet, addig küzdeni kell. Korábban a központi finanszírozás elegendő volt legalább a működtetéshez. Most már ez sem elég. Nekünk, önkormányzatként, egyre többet kell beletennünk, hogy működni tudjon, miközben az orvosok száma is folyamatosan csökken.

Korlátok és kiskapuk

– **A laborvizsgálatok korlátozása is sokakat érintett. Mi történt pontosan?**

– Országosan egységes rendelet lépett

Fiatall háziorvosokat vonzottak a városba

– **Háziorvosi szinten milyen fejlesztések történtek?**

– Az elmúlt három évben egyedülálló programot indítottunk: sikerült idehozni fiatal háziorvosokat, akik hosszú távon itt maradhatnak. Országszerte sok településen évek óta betöltetlen praxisokat próbálnak megmenteni, mi viszont olyan ösztönző csomagot kínáltunk, amely működik.

– **Milyen szerződési feltételek segítenek ebben?**

– Például lakást biztosítunk számukra. Ha bizonyos ideig maradnak, családi házba költözhetnek, és hosszú távon az ingatlan is az övék lehet. Valamit muszáj kínálni, különben nem jön senki.

Politikai feszültség helyett stabilitás

– **Országosan nő a politikai nyugtalanság, Százhalombattán is érezhető ez?**

– Én évek óta tudatosan kerülöm a politikát, de természetesen figyelem a történéseket. Azt látom, hogy itt helyben nincsenek komoly feszültségek. Néhány párt jelen van a közösségi médiában, de nem látok komoly mozgósítást. Az elmúlt választáson is szinte mindenki civilként indult, kivéve a Fideszt.

– **Akkor a helyi közélet továbbra is nyugodt?**

– Úgy gondolom, igen. Ha egy önkormányzat jól látja el a feladatait – legyen szó egészségügyről, kultúráról vagy közgazgatásról –, akkor az csökkenti a politikai feszültségeket is. Ha a város működik, az emberek nem a politikában keresik a megoldást, hanem élnek a mindennapjaikat. És ez így van rendjén.

Közösség, kultúra, kötődés – avagy mitől élhető egy város?

– **Százhalombattán valóban nincs hiány kulturális programokból: zenés húsvéti műsor a főtéren, borverseny az Óvárosban, versmondó est a Költészet napján – csak néhány példa a sok közül. Ez egy tudatos várospolitika része?**

– Mindenképpen. A kultúra nekem személy szerint is szívügyem. Imádom a színházat, és itt, Battán igazán jó előadásokat tudunk elhozni. Az Örkény-bérletünk például annyira népszerű, hogy szinte lehetetlen hozzájutni. Ez is mutatja, milyen komoly igény van a minőségi kultúrára. Elég csak belenézni a Barátság Kulturális Központ programfüzetébe: szinte nincs olyan hét – vagy olykor nap –, amikor ne lenne valamilyen tartalmas program. És ebbe már hosszú évek óta bekapcsolódik a városi könyvtár is.

– **Ott valóban egyre sokszínűbb kínálat jelenik meg.**

– Így van. A könyvtár ma már rég nem csak a könyvkölcsönzésről szól. Közösségi térként is működik, legyen szó akár a Születés hetéről, akár egy hangulatos borestről. Ezek a rendezvények azt mutatják, hogy nemcsak a kultúra él és virágzik, hanem az a közösségi igény is, hogy az emberek találkozzanak, együtt legyenek. És ami szintén fontos: Százhalombattán ezek a programok túlnyomó többségükben még mindig ingyenesek. Ez is mutatja, hogy az

önkormányzat nemcsak támogatja, de hozzáférhetővé is teszi a kultúrát.

Új kihívások, régi értékek: közösségből város

– **Ez egyfajta helyi identitást is épít?**

– Pontosan. Egykor sokan költöztek ide az ország legkülönbözőbb részeiből. Fontos volt, hogy ebből a sokféleségből közösséget formáljunk. Mostanra már azok is, akik itt születtek, ebben a közegben nőnek fel – ez lett az otthonuk. Az, hogy ezek az emberek kötődnek a városhoz, nem magától értetődő. Az ilyen kulturális és közösségi események segítenek ezt a kötődést és a lokálpatriotizmust fenntartani, elmélyíteni.

A beruházások évei: 2025 és 2026

– **A következő évek nagyberuházásokat hoznak: új idők otthona, sportcsarnok-felújítás. Elkerülhetetlen, hogy ezek vitákat is kiváltanak. Mennyire egységes az önkormányzat ezekben a kérdésekben?**

– A sportcsarnok példája jól mutatja, mennyire elkerülhetetlen ez a fejlesztés. A VSZK több mint 40 éves épület. Teljesen mindegy, milyen rendezvényre megy be az ember – a leromlott állapot azonnal látszik. Második éve tartjuk ott nagy sikerrel a Csarnok Színház előadásait, ami jó, hogy akár ezer embert is le tudunk ültetni. A BKK színházterme ehhez képest „csak” háromszáz férőhelyes. És minden alkalommal telt ház van.

– **Korábban szó volt új építésről is.**

– Így van. Pár éve már ki is írták a közbeszerzést egy új sportcsarnokra, ám a kormány jelezte: a nagyberuházásokra jelenleg nincs központi forrás. Így a meglevőt kell felújítanunk. Ez persze így most a legköltségesebb, mert egy elavult rendszer karbantartása mindig aránytalanul drága. De nincs más út – és az önkormányzat egységes ebben.

Idősek egyre többen, gyerekek egyre kevesebben

– **Az idősek otthona szintén nagy figyelmet kap. Indokolt?**

– Nagyon is. Tavaly 2000 gyerek kapott beiskolázási támogatást a várostól – az első osztálytól kezdve egészen a húszéves korig. Ugyanakkor az idősek napi meghívót 3700 főnek küldtük ki. Ez már több mint kétszerese a fiatalabb korosztály létszámának, és a tendencia egyértelmű. Miközben az óvodai férőhelyekből még így is tudunk fogadni más településekről érkező

gyerekeket is, az idősgondozásban hosszú évek óta várólista van. Több a jelentkező, mint a rendelkezésre álló férőhely.

– **Korábban az óvodai struktúrához is hozzányúltak.**

– Igen, az erőműves óvodát egy kis érzelmi vita árán bezártuk, de mivel ötpernyi sétára két másik ovi is működik, senkinek nem okozott gondot az átszervezés. Az ilyen racionalizálásokra szükség van – kü-

lönösen akkor, amikor már látjuk, hogy az idősebb korosztály aránya dinamikusan nő. Ezzel valamit kezdenünk kell.

A fiatalokat nem elveszteni, hanem visszavonzani kell

– **Ez alapján elkerülhetetlen, hogy a város előregedjen?**

– Csak akkor, ha nem teszünk ellene semmit. Épp ezért dolgozunk azon, hogy a fiatalokat itt tartsuk, sőt, lehetőség szerint vissza is csábítsuk őket. Ehhez viszont munkahelyek kellene. A város gazdasági háttere az elmúlt években gyengült: átalakult az erőmű, de ami jó, hogy működik még, ha kisebb létszámmal is, a finomító sem az már, mint tíz évvel ezelőtt. A jól fizető, kvalifikált munkahelyek száma csökkent. Pedig a városi fiatalok többsége ma már magasan képzett. Ha itt nem találnak megélhetést, nyilván nem itt fognak letelepedni.

– **Tehát a cél nem a védekezés, hanem a nyitottság?**

– Pontosan. Sok település már ott tart, hogy a betelepülést korlátozni akarja, mert betelt. Mi viszont nyitottan várjuk a fiatalokat – rájuk van igazán szükség. Akár helyiek, akár máshonnan jönnének, mi szívesen fogadjuk őket, ha itt szeretnének élni, dolgozni, családot alapítani.

Kié a város? Kié a felelősség?

– **Egyes vélemények szerint már most is az önkormányzat a legnagyobb foglalkoztató.**

– Hivatalosan még nem, de közel járunk hozzá. Jelenleg a MOL még mindig nagyobb, de ha megnézzük az ipari parkot, azt látjuk, hogy ott dolgozók több mint fele nem is battai. Mára már majdnem megtelt

az Ipari Park, ahol hat ország képviselőjében több mint 65 vállalkozás működik, köztük legtöbb hazai tulajdonú, biztosítva mintegy 1600 munkahelyet. A kisebb cégek nem jelentős munkaerő-elszívók.

Így a város működtetéséhez kapcsolódó feladatok lassan valóban olyan létszámot igényelnek, hogy az önkormányzat válik a legnagyobb helyi foglalkoztatóvá.

A kommunikáció nem kampány, hanem kötelesség

– **A nagy projektek mindig nagy figyelmet is hoznak. Hogyan lehet lépést tartani az információs zajjal?**

– Ez az egyik legnehezebb feladat ma. A közösségi média világában szinte lehetetlen kontrollálni az információáramlást. Ráadásul sokszor már nem mi vagyunk az elsők, akik információt adunk, hanem csak reagálunk a már elindult tartalomra – sokszor név nélküli, nem ellenőrzött forrásokra. A Facebook ilyen szempontból nem alkalmas eszköz. Az önkormányzatnak új kommunikációs formát kell találnia, ami hiteles, naprakész és megbízható. Ez nem kampány, hanem folyamatos feladat, amit nem lehet és nem is szabad abbahagyni.

Szabó Gábor beszámolója

A képviselő naplója

A szeszélyes időjárásnak köszönhetően több esetben kérnem kellett a Műszaki Irodát, hogy a parkfenntartó cég munkatársai az ütemtervüket módosítva fákat gallyazzanak, eseti fűkaszalásokat és gazolásokat végezzenek a településrészünkön.

Március 26-27. A PESZ bizottsági ülésen megvitatott javaslatok, néhol módosításokkal kerültek a Képviselő-testület elé. Ezek alapján 30 napirendet tárgyaltunk, többek között az önkormányzati gazdasági társaságok 2024. évi beszámolóit, a 2025. évi gazdálkodási terveiket, a városunk Önkormányzatának 2025-2030. évekre vonatkozó gazdasági programjának elfogadása. Bővebb információt a www.battanet.hu oldalon találunk.

Óvárossal kapcsolatban két módosító indítványom volt: Az István király útján található önkormányzati telkeken (4 db) már csak telkenként 1 családi ház épüljön. A hőszivattyúk elterjedésével több panasz érkezett ezek hangerejére, így erre vonatkozó szabályozás szükséges.

A Bulcsú utca szilárd burkolatának kiépítése után az utca egyirányú lesz a Géza fejedelem útjától az István király útja felé, előreláthatólag június elsejétől.

Március 29. A csapadékos napok következtében több nyitott vízvezető árokban szükség volt a mielőbbi tisztításra, a leggyorsabb megoldást választva egy kis segítséggel ezt jómagam oldottam meg.

Március 31. A Novus Medical megnyitó ünnepségére került sor a Százhalombattai Egészségügyi Központban, amely után hivatalosan is megkezdte a működését.

Április 5. A XIV. Zarándoklat a Városért eseményen minden korosztály képviseltette magát, akik ezúttal 18 km-t tettek meg imádkozva, elmélkedve.

Április 7. Megkezdődött a Bulcsú utca szilárd burkolattal való ellátása 122 méteres szakaszon, valamint parkolóhelyek kialakítása, a munkálatok befejezése június elsejére várható.

Április 10-13. A családi házas övezetekben meghirdetett lomtalanítás alkalmával megint rekord mennyiségű hulladékot szedtek össze a Szákom Kft. munkatársai és a veszélyes hulladék begyűjtése is „sikeres” volt.

Április 11. Újra telt ház volt a Regionális borversenyen a Zenálkó Etel Óvárosi Községi Házban. Immár a 46. alkalommal megtartott eseményen 51 leadott mintát adtak le környékbeli borászok, a zsűrinek ismét nehéz dolga volt. A Muslinca Dalárda nótázása és a finom vacsora sem maradt el az este folyamán.

Április 12. ZÖLD BÖJT és a Fenntarthatósági témahét keretében a SZISZKI-sek

túráztak Óvárosban, mindeközben a Régészeti Parktól a Földvárig összeszedték a szemetet, amivel sajnos 4 zsák telt meg.

Április 13. Hosszabb szünet után Windisch Szilvi szervezésében ismét bolhapiac volt az óvárosi focipályán, minden eddiginél több árus és érdeklődő mellett. Ez alkalommal lángost és kürtös kalácsot is vehettek, akik ott voltak a 3 órára tervezett programon, amit május 10-én délután megismétlünk.

Húsvét előtt egy héttel kerültek ki a Szent László térre a színes kis fanyulak és tojásfa is lett díszítve. Aki közelebb merészkedett a nyulak kosárjából vehetett egy kis édességet.

Április 17. Szalai Attila - részben adományokból - ismét főzött a hajléktalanszálló lakóinak. Ezúttal Nagycsütörtökön készült húsvéti vacsorával, amihez Török Sándor alpolgármester úrral hozzájárultunk és az étel kiosztásában is segédkeztünk.

Április 18. Az Északi Szánhúzó Kutyások Sportklubja szervezésében a Dobbant-lak Állatvédő Egyesület tagjainak segítségével kutyás futó-, kerékpáros, dogscooter és kutyafogathajtó versenyt rendeztek Százhalombatta-Érd határában. Az eseményen több, mint 130-an indultak az ország minden tájáról, sőt külföldről is érkeztek.

Éjszakai keresztútjárásra invitálta a hívőket a Római Katolikus Plébánia. Több mint 30-an jelentek meg a meghirdetett időpontra a Régészeti Parknál, ahonnan a százhalombattai Kálvária volt a célállomás.

Április 25. A hónap utolsó hétféjére a Sirály játszótérre kikerült a mobil WC, a 2 db 240 literes kuka és a tűzrakó hely is ki lett takarítva, így már minden adott a tökéletes piknikre.

Lakossági jelzés után - a leggyorsabb megoldást választva - a Lehel utcai buszmegállónál tevékenykedtünk Tolnay Győző barátommal (kisebb kertészeti munkákat végeztünk).

Május 1. Folytatva a hagyományt, május elsején Loós Attilával ismét májusfát állítottunk hajnalban az Óvárosban, a Szt. László templom tövében.

Május beköszöntével a Régészeti Park nyitvatartási ideje: péntek 10:00-14:00, szombat 10:00-16:00. A Százhalombatta

és Tököl között közlekedő komp pedig az év 5. hónapjától kezdődően 6:00-20:00 óra között közlekedik.

*

Ezúton szeretném a figyelmükbe ajánlani az előttünk álló eseményeket:

Május 17. Családi Sport- és Egészségnap az 1.Számú Általános Iskolában

Május 31. Sárkányhajó verseny

Köszönöm a javaslatokat, véleményeiket, keressenek ezután is bizalommal a szabogabor@mail.battanet.hu e-mail címen vagy a 06-20-222-2930 telefonszámon.

Szabó Gábor
képviselő

A Százhalombatta Római Katolikus Plébánia az Óvárosi Szent László templom mellett (2440 Százhalombatta, Szent László u. 62.) meghitt környezetben

urnahelyeket kínál.

Kérdéseikkel, valamint az urnahelyek megváltásával kapcsolatban érdeklődni a Szent István Templom Irodájában lehet. (Százhalombatta, Szent István tér 11.)

Hivatali időben:
hétfő, szerda, péntek 17 – 19 óráig,
vagy a 06-23-951-323-as telefonszámon.

SZÁZHALOM

Óvárosi Közösségi, Közéleti Folyóirat

Megjelenik havonta

Felelős kiadó:
Jován László, a Hírhalom Egyesület elnöke

Szerkeszti a szerkesztőbizottság.
Postacím: 2440 Százhalombatta,
Csenderics út 4. Tel.: 06-30-966-8079
www.szazhalom.hu
ISSN szám: 2559-9860

Nyomdai munkák:
Hírhalom Egyesület, Százhalombatta

Támogatók:
Százhalombatta Város
Önkormányzata

„Bízunk benne, hogy lesz, aki továbbviszi”

Válságban a hazai bortermelés, de a szakma nem adja fel

A hazai szőlő- és bortermelés komoly kihívásokkal néz szembe: csökken a fogyasztás, nehézségekbe ütközik az értékesítés, és a külpiazi lehetőségek is szűkülnek. Egy elismert borász, Bibok Zoltán osztotta meg tapasztalatait a jelenlegi helyzetről és a lehetséges kiutakról.

– A szőlő- és bortermelés válságban van Magyarországon. Ön hogyan látja a helyzetet?

– A probléma valós, és évek óta tart. Ahogy korábban is említettem, a legnagyobb gond az alacsony hazai borfogyasztás. Míg a '70-es években 50-60 liter/fő volt az éves fogyasztás, ma alig haladja meg a 12 litert. Ez nemcsak a belső piacot érinti hátrányosan, hanem a külkereskedelmet is, főleg miután a keleti exportpiacok összeomlottak. Ráadásul a támogatott külföldi borok megjelenése itthon tovább szűkíti a lehetőségeket.

– A válság hatására egyes neves termelők abbahagyják a szakmát, mások összefognak. Milyen megoldások születnek?

– Sokan próbálnak újraépítkezni, például termelői összefogásokkal. A generációváltás azonban nem mindenütt sikeres – több borászat bezár. Ennek egyik oka, hogy a szőlő és a bor felvásárlási ára nem

tart lépést a növekvő költségekkel. Ugyanakkor vannak fiatalok, akik beleszeretnek a szakmába, és továbbviszik azt – ez bizakodásra ad okot.

– A közelmúltban zajlott a 46. százhalombattai regionális borverseny. Hogyan látja a kisüzemi bortermelés jövőjét?

– A verseny jó példa arra, hogy a hagyomány még él, ám az is látható, hogy a helyi termelők egyre kevesebben vannak. A parcellák zsugorodnak, új telepítések alig történnek. Régen Sós-kút szinte teljes környezete szőlőültetvény volt, ma már alig található összefüggő területeket. A fiatal generáció ritkán veszi át az idősebbek mun-

A Kárpát-medence 19 borvidékének 257 bora közül választották ki idén „A Magyar Tudományos Akadémia Bora” címet. Középkategória (rendezvények bora), rozéborok kategóriában első helyezett és „Az MTA Bora 2025” cím nyertese: Bibok Pincészet Kft – Szekszárdi Kékfrankos Rosé 2024

káját. Ennek ellenére bízom abban, hogy akadnak majd új elhivatottak.

– Ugyanakkor mintha növekedne az érdeklődés a borászat iránt – legalábbis az oktatás terén.

– Valóban. Én is a budafoki Sós István Borászati Technikumban végeztem, és to-

vábbra is jó kapcsolatot ápolunk velük. Bár nappali tagozatra kevesen jelentkeznek, a felnőttképzések iránt óriási az érdeklődés. Ezek teltházzal futnak, sokan második szakmaként, vagy hobbiként fordulnak a borászat felé. Ez is mutatja, hogy a bor iránti szenvedély még létezik – csak más formában.

– Mit tehet a szakma a borfogyasztás élénkítéséért? Technológia? Marketing?

– A marketing kulcsszerepet játszik. Az állami kampányok, például az óriásplakátok, fontosak, de a termelők is igyekeznek alkalmazkodni. A tendencia ma az, hogy könnyedebb, gyümölcsösebb, alacsonyabb alkoholtartalmú borokat készítenek. A meleg nyarak miatt kiváló minőségű szőlőt tudunk szüretelni – a kihívás az, hogy ezekből jól iható, szerethető borokat készítsünk.

– Végezetül: mi a véleménye az alkoholmentes borokról?

– Ez egy új irány, de Magyarországon még gyerekcipőben jár. A technológia bonyolult, és sok szakmabeli szerint az alkoholmentes bor nem tudja azt az élményt nyújtani, amit a hagyományos. Mi úgy gondoljuk, ha bor, akkor az legyen igazi, hagyományos, magyar. **-JL-**

Egy „parasztember” jövőképe

Hudák Mihály a helyi borászat múltjáról, jelenéről és jövőjéről

Hudák Mihály neve fogalom Érd-Ófaluban és a környékbeli borkedvelők körében. A százhalmobattai borverseny után beszélgettünk vele a szőlőtermesztés helyzetéről, a változó városi környezetről, a paraszti gondolkodás jövőbe vetett hitétől egészen a közösségi marketingig. Egy beszélgetés, amelyből kiderül, hogyan lehet a hagyományokat a jelen kihívásaihoz igazítani – emberséggel, bölcsességgel és közösségi szemlélettel.

„A város terjeszkedik – mi pedig megyünk kifelé”

Hudák Mihály szerint a mezőgazdaság sorsa régóta összefonódik az urbanizációval – nem harcolni kell ellene, hanem alkalmazkodni hozzá.

– A városok természetes módon nőnek, kifelé terjeszkednek, ez pedig a szőlőültetvények rovására megy – mondja. – De nekünk tovább kell lépni, nem állhatunk meg. Aki komolyan veszi a földművelést, az nem követi el azt a hibát, hogy a városi területeken próbál gazdálkodni.

Bár sokan panaszkodnak a parcellák csökkenésére, Hudák másként látja:

– Minden csökkenés magában hordozza egy új növekedés lehetőségét. Ez a dialektika rendje.

„Egy parasztembernek mindig van jövőképe”

Hudák Mihály nem tartja magát optimistának – inkább realista parasztembernek, aki mindig előre tekint.

– Az idei évben például hatalmas fagykárak érték a gyümölcsöst, de így is kimenének a fákhoz, mert szépek. Gondozzuk őket akkor is, ha most nincs rajtuk termés, mert tudjuk, jövőre lesz. Ez a jövőkép.

A termelés csökkentéséről is úgy döntött, hogy nem rombolni akart, hanem átadni a stafétát:

– Másfél hektár szőlőt átadtam egy fiatalembernek. Nem vágtam ki, mert a jövőképem nem engedi meg, hogy pusztítsak. Csak épp a korom miatt kellett szűkítenem a feladatokat. De aki vitte tovább, örömet leli benne.

„A mai világban látszani kell – folyamatosan”

A borászat szerint ma már a marketing nélkülözhetetlen. A fiatalokat másképp kell elérni, mint régen.

– Kell a jelenlét, minden nap. A feleségem kisvendéglőjében is, ha nem írjuk ki a napi menüt az internetre, nem jönnek az emberek. Ugyanez van a borral is: ha nem mutatjuk meg magunkat, elfelejtene őket.

Hudák példaként említi fiatal kollégáját is:

– Kellner Tamás barackját az internet viszi el: képek, friss posztok, és már jönnek is a vevők. Ezt ma már tudni kell.

„A Battai Borklub több mint baráti társaság”

Hudák Mihály néhány éve a Battai Borklub tagja, amely szerinte különleges közösség.

– Ez nem csak egy klub, ez egy szinte családi kapcsolat. Hónapról hónapra találkozunk, kirándulásokra járunk, kapcsolatban vagyunk más borász közösségekkel is, például Erdélyben. Ez egy élő, aktív közösség.

A klub szellemisége a városi eseményeken is tetten érhető – például a belőle kinőtt Dalárda is rendszeresen fellép.

– Az Öregbatta, Ófalu és Öregérd egy közösség. Mi, az „óvilág” tagjai összetartunk, mert hasonló a múltunk, és közös a jövőnk is.

Zárszóként

Hudák Mihály példája azt mutatja: a borászat nemcsak szakma, hanem életfilozófia is. Ahogy ő fogalmaz: „mi nem optimisták vagyunk, hanem jövőképpel rendelkező emberek.” Ebben rejlik a vidéki hagyomány és a korszerű gondolkodás valódi találkozása.

Névre szóló battai szőttes tarisznya

A budapesti Néprajzi Múzeum online katalógusában találtam rá erre az igazán különleges tarisznyára. Hogy miért különleges? Vásárokbán, vándor árusoknál lehetett megvásárolni az ehhez hasonló gyapjúszőttes, mindennapi használatra való tarisznyákat. Erre a darabra azonban gondos kézi hímzéssel ráhímezték a tulajdonosa nevét, a lakhelye nevét és egy évszámot is. „Radovan Gábor Battán Fejér Megyeere 1872.”

Lehoczki Zsuzsától kértem és kaptam segítséget a battai Radován Gábor megkereséséhez. Ezzel a névvel, pontosabban Gavriilo Radovan névvel két személy is szerepel a battai szerb egyház keresztlétek anyakönyvében. Az egyikük 1839-ben, a másikuk 1867-ben született.

milyen körülmények között került a múzeum gyűjteményébe ez a tarisznya. Ehhez a további nyomozáshoz azonban személyesen kell felkeresni az intézményt. Kérdéseinkre az online katalógus már nem tud válaszolni. A tárgyak túlélhetnek minket. Halálunk

Vajon miért hímezték rá valakinek a nevét, a lakhelyét, az évszámot erre a tarisznyára? Az egyik Radován Gábor 5 éves, a másikuk 33 éves volt 1872-ben. Talán valami fontos esemény történt abban az évben. Talán esküvő előtti jegyajándék lehetett? Szerencsés esetben, esetleg a Néprajzi Múzeum adattári, vagy kéziratos anyagai között van feljegyzés arról, hogy

után a tárgyak élete úgy is folytatódhat, hogy egy muzeális gyűjteménybe kerülnek, ahol remélhetőleg sok évig fennmaradnak az utókor számára. Miként ez a mintegy 150 éves bélelt gyapjútárisznya is.

Takácsné Németh Gabriella
régész
„Matrica” Múzeum
Százhalombatta

TARISZNYA

NM 17399

Textil- és viseletgyűjtemény

KÉSZÍTÉS HELYE

Százhalombatta | Dunántúl | Fejér m. |
Magyarország | Európa | szerb

HASZNÁLAT HELYE

Százhalombatta | Dunántúl | Fejér m. |
Magyarország | Európa | szerb

HASZNÁLAT IDEJE

19. sz. 3. harmada

GYŰJTÉS HELYE

Budapest | Boudapes, Boudapeste,
Boudapès | Magyarország | Európa
| szerb

GYŰJTŐ, GYŰJTÉS IDEJE

Xántus János | 1898

TÁRGYLEÍRÁS

Szürke és barna, kevés lila és sárga gyapjufonalból szőtt csíkos szövetből készült, bélele kendervászon. Vállszíja az oldalvarrásához csatlakozik. Alja és fedelének széle bőrrrel szegett. Hímzett felirata: Radovan Gábor Battán Fejér Megyeere 1872.

FELIRAT

Radovan Gábor Battán Fejér Megyeere
1872.

DATÁLÁS

1872

MOTÍVUM

felirat, virág

ANYAG

marhabőr, gyapjúsövet, kendervászon

TECHNIKA

kézi varrás, vászonkötés, kézi szövés

FŐ MÉRETEK (cm)

M: SZ: 40 cm H: 45 cm

LINK: <https://gyujtemeny.neprajz.hu/neprajz.01.01.php?bm=1&kv=2869357&nks=1>

<https://gyujtemeny.neprajz.hu/neprajz.01.01.php?bm=1&kv=2869357&nks=1>

Tamási József

Várható és mégsem várt...

Amikor, úgy húsz évvel ezelőtt lehetőségem nyílt először eljutni a Szentföldre, teljes lázban voltam, már hónapokkal előtte. Képzeletben már ott voltam Betlehemben, ahol majd nyár közepén a Mennyből az angyallal fogjuk kezdeni a szentmisét, hajóra szállunk majd a Genezáreti-tónál, ahol majd elénekelhetjük a Magyar Himnusz, Jeruzsálemben kimegyünk majd az Olajfák hegyére, hogy emlékezzünk Júdás áruló csókjára és persze beléphetünk a Szent Sírba, hogy megcsókolhassuk a kőpadkát, ahonnan feltámadt Jézus. Felejthetetlen élmény lett mindez.

a többiek hallják és körülnéznek, hatalmas sziklatömböket látnak maguk körül. Egy ilyen kősziklára ültem le ott, a közeli kis folyócska vizének csobogását hallgatva. Ez a jézusi névadás jut most eszembe, amikor nézem a római Szent Péter székesegyház Michelangelo által tervezett kupoladobjának feliratát a Tv-ben. Ez a latinul ott olvasható felirat enyhíti vállunkon a gyász terhét.

Tizenkét év telt el azóta, hogy ennek a hatalmas bazilikának homlokzati erkélyén először, most Húsvét hétfőn pedig utoljára jelent meg fehér reverendában

get és orvosi ellátást alakított ki Bernini csodálatos oszlopcarnokában.

Az utóbbi időben szemmel láthatóan megtapasztalta, amit Jézus a Getszemáni kertben, kinszenvedésének kezdetén, amikor felsóhajtott:

- A lélek ugyan kész, de a test gyenge. Kerekesszékebe kényszerült, de rendületlenül folytatta fáradozását a nyájért akiket Krisztus rá bízott. Beteljesítve, amit mondott a jó pásztorról:

- Az igazán jó pásztor birkaszagúvá kell, hogy legyen!

Légzési problémával, tüdőgyulladással kórházba került. Mintha azonban érezte volna, hogy a kereszténység legnagyobb ünnepén még együtt kell, hogy legyen a pásztor és a nyáj, minden erejét összeszedve kikerült a kórházból. A nagyheti szertartásokat szívbe markolóan, de elvégezte. Még húsvét hétfőn gyenge kezmozdulatával de, Pro Urbe et Orbi áldást adott és ez lett az utolsó áldása, imája Róma városáért és a világgáért.

Másnap reggel megállt a pápa szíve. Fájdalmasan félreverték a Vatikán harangját. 11 órakor pedig már világszerte megszólaltak a harangok. Így Magyarországon is.

De! A pápa, Szent Péter óta Krisztus földi helytartója. A fő, pedig nem más, mint maga Krisztus, a názáreti Jézus. Ő nevezte ki Péter apostolt az első pápává, s most a 135 bíboros közül is ő választja majd ki a következőt. Mert mit is mondott az elsőnek?

„Te Péter, vagyis kőszikla, erre a sziklára építem egyházamat és a pokol kapui nem vesznek erőt rajta.”

A Szent Péter bazilika erkélyén majd megjelenik a bíborosi testület dékánja és világgá kürtöli:

- Annuncio vobis, gaudium magnum: HABEMUS PAPAM! Nagy örömet hirdetek nektek: Van pápánk!

És felcsendülhet ajkunkon a szép Pápai Himnusz. «Tartsd meg Isten Szentatyánkat, Krisztusnak helytartóját!»

Volt azonban egy váratlan helyszín, ami ugyancsak nagy jelentőséggel kötődött a szívembe, s most elsősorban ez a helyszín jut eszembe, Ferenc pápa halálának apropójából. Ez pedig nem más, mint a Jordán folyó forrásvidéke, Fülöp Cezáreája. Egy jól ismert történet helyszíne volt ez. A már Jézus köré felsorakozott 12 apostol között volt két Jakab és két Simon is. S ott a sziklás hegyek között mond ki egy nagyon fontos mondatot a mi Urunk. A halásmester Simonnak mondja:

- Te Péter vagy, azaz kőszikla és én erre a sziklára építem egyházamat és a pokol kapui nem vesznek erőt rajta.

Amikor ezt a kőszikla, vagyis Péter és

Ferenc pápa. Volt az eddigi 265 pápa közül jónéhány, aki sokkal tovább vezette, mint pásztor a nyáját. Ez a 12 év azonban alaposan ki lett használva. Számátlan tanítás, szóban és írásban, sok külföldi lelkipásztori út, a legeldugottabb helyekre is. Nagy örömeinkre Csíksomlyóra is és Budapestre két alkalommal is. Sok-sok kisgyermek, akiket szüleik odanyújtottak felé, érezhette kezének érintését, tekintetének simogatását. Közel érezhették hozzá magukat menekült táborok lakói, börtönök rabjai, kórházak betegei, háborúk áldozatai. Nem utolsó sorban pedig példát mutatott és szót emelt a szegényekért, az élet perifériájára jutottakért. A Szent Péter téren tisztálkodási lehetősé-

Rácz Laci igaz története

A KAPU ELŐTT

- Hát, akkor mondd meg fiam!
- Mégis mit?
- Sorban az egészet, ahogy történt.
- Hosszú lesz az.
- Nem baj, van időnk bőven. De azért kezdj csak bele, mert még sokan állnak sorba.

-1938-ban születtem Érden. Anyámon, és apámon kívül volt már két idősebb testvérem, egy fiú, és egy lány.

Az első időkről csak kevés emlékem maradt. A kép ami először eszembe jut az anyi, hogy egy helyes kislánnyal, aki szintén olyan 5-6 éves lehetett, mint én, és aki a szomszédban lakott a minaret mellett, felmáztunk a minaret tetejére. Aminek akkoriban nem volt meg az a hegyes süvege, ami mostanában már ott van. Hanyatt fekvé figyeltük a félelmetes morgással az égen sikló sok-sok repülő. Miután elhaladtak, nem sokkal később hangos pukkanások sokaságát hallottuk, és hatalmas füstfelhőket láttunk az ég felé törni. Majd a gépek kisvártatva visszafelé repültek, de már sokkal fürgébben, és egy kicsit foghíjasabban, mint az előbb.

Egyszer csak anyám hangját hallom, hogy engem szólongat.

- Laci! Lacika!

Ahogy lekiabáltam neki, majd szívszél-ütést kapott.

- Azonnal gyere le onnan!

Többre nem emlékszem. Az biztos, hogy a következő emlékeim, már Iváncsáról van-

nak. Ahol egy Kispesti utcának nevezett helyen laktunk, már hatan. Mert született közben egy húgom is.

Itt abban az időben nagy az átmenő forgalom. Hol ilyen, hol meg olyan katonák adják egymásnak a kilincset, szinte napon-ta váltakozva. Az egyik banda udvariasan viszi el a tyúkokat az udvarból, a másik meg se szó, se beszéd teszi ugyan ezt. Az eredmény mindig ugyanaz.

Apám vagy katona, vagy éppen szökésben van. Itt sok a rokon, a közelben laknak anyám szülei, testvérei, meg apám rokonai. Eredetileg innen származunk, de hogy hogyan, és miért laktunk Érden, azt nem tudom.

Az udvarban a németek egy légvédelmi ágyút állítanak fel. Ami ugye célpont az oroszoknak, és nem is tévesztik el, így az ágyút kilövik. A házon az ablakok tokostól szakadnak be, és majdnem agyonütik a kishúgomat, akit az ment meg, hogy a hokedli alatt üldögél. Így a szilánkokat az erős ülőke felfogja.

Aztán egyszer csak vége a ribilliónak. A katonák eltakarodnak. Apám is előkerül, de nem lesz könnyebb. Az éhezést lassan megszokom.

Most lesz csak igazán kemény! Arra emlékszem, hogy a bátyámmal egy rozoga kézikocsit húzunk össze-vissza a határban, és böngészünk mindent, amit valamikor valakik elfelejtettek összeszedni. Találunk kukoricát, meg kevés krumplit, és véletlenül sok cukorrépát, és még tüzelőnek valót is. A cukorrépából anyánk melaszt főz, azt keni kenyérrre. Finom! Az illatra a kerítés előtt összejönnek az utcabeli gyerekek, anyám azoknak is ken egy-egy szeletet.

Aztán múlik az idő. Szaporodnak a nyulak, kerül valahonnan tyúk is az udvarba. Ősszel elvetik a gabonát, és a következő nyáron minden kezd a helyére kerülni.

Egy-két év, és már elég jól élünk. Apám engem valamiért különösen foglalkoztat. Valamiért mindig engem talál meg valami munkával. Iskolába járok, jól is tanulok, de mindig nagyon fáradt vagyok. Apám sokkal összeveszik, rokonokkal, előjárókkal, tiszteletessel. Aztán jönnek a beszolgáltatások. Mindent el akarnak vinni, még azt is ami nincs is. Persze ingyen, fizetség nélkül. Apu hol a rekvirálókat, hol meg az agitálókat kergeti vasvillával. Ezért gyak-

ran elviszik, és csak egy idő után kerül elő, különböző sérülésekkel.

A kemény munka helyett, inkább a szabad életet választja, és főleg kupeckedik. Ami jól is menne, ha nem nyúlna gyakran a pohár után. De nyúl, és még bagózik is. Nem szívja, hanem rágja. Nikotinmérgezés-sel kerül kórházba, pont az aratás idején. Így a munka nagy része rám, gyerekekre marad. Időközben születik egy öcsém is, így én leszek a középső gyerek.

Miután apu előkerül, köszönetképpen kivesz az iskolából azzal a felkiáltással, hogy „tanultál már eleget”. Elküldenek dolgozni 12 évesen. A görög falut (Beloianisz – a szerk.) akkor kezdik építeni, oda kommandálnak lövezetőnek. Nem kemény munka, de mit is csinálhatna egy tizenkét éves gyerek?

El vagyok keseredve, mert én szerettem iskolába járni. Hiányoznak az osztálytársak, tanárok, és egyáltalán az iskola.

- Na jól van ám Péter! Ezt ne hallgassuk már tovább! Még a végén szenté kell avatnunk!

- Fogd be a szád! Alapos döntést kell hoznunk, ezért végig kell hallgatnunk őt, akár tetszik, akár nem. Ez a türelmetlenség lett a veszted! Meg a nagy pofád! Ezért csaptak el abból a jó kis állásból, amiben voltál. Most meg rakhatod a tüzet az idők végezetéig. Egyébként meg mikor raktál a tűzre utoljára? Azzal foglalkozz, és hallgasd türelemmel!

- Te meg fiam, csak folytasd tovább a meséd!

- Szóval ott az épülő faluban vezettem a lovat, ami a pánvádlin guruló csilléket vontatta. Egyszer csak megbotlottam, és a csille alá kerültem, ami elgázolt, és keresztülment a lábamon. Jöttek a mentők, kórházba kerültem, és az egész életem megváltozott.

- Bocsánat, de itt tartanék egy kis szünetet.

- Jól van fiam! Szedd össze a gondolatmaid, nyugodj meg. Majd folytatod. Amint mondtam, nekünk van időnk.

*

- Lenyelted már, ami a torkodat szorította? Ha igen, akkor csapj bele fiam! Hadd haladjunk!

- Tehát a mentő jött, és elvitt a kórházba. Ahol még azok a sebészek dolgoztak, akik a háború alatt szereztek gyakorlatot. Ez

volt az én nagy szerencsém. Mert így nem vágták le a lábam, hanem összefoltozták.

- *Ehhez a szerencséhez, azért volt némi köze a mi Főnökünknek is!*

- Szó se róla! Meg is köszöntem neki néhányszor!

- *Ez igaz! Erre én is emlékszem.*

- Azért sokáig volt kétséges az eredmény! Végülis meggyógyultam. Egy évig feküdtem, és húzatták a lábam, de így is rövidebb lett néhány centivel. Amíg ágyhoz voltam kötve, nemigen tudtam mást csinálni, mint olvasni. Rengeteget olvastam. Annyira hozzászoktam, hogy erről később sem tudtam, és nem is akartam lemondani. Amikor már járni is képes voltam, segédkeztem az ápolóknak, például ételt, és gyógyszert osztani. Aztán eljött az idő, és hazamehettem. Ezzel a balesetes, rossz lábbal nem állhattam munkába. Így kénytelenek voltak visszaírtni az általánosba. Miután elvégeztem, jelentkeztem Fehérvárra szakközépiskolába. Fel is vettek, a kollégiumba is.

Na nem úgy kell ám a kollégiumra gondolni, mint manapság! A diákok szállása a Rákosi korszakban nem egy ötcsillagos hotel volt. A mi épületünknek még ablaka sem nagyon volt. Ősszel, meg tavasszal még csak elment. De télen! Majd megvett az isten hidege.

Az étel is csak arra volt elég, hogy éhen ne vesszünk. Anyámék se ételt, sem pénzt nem tudtak küldeni. De a legjobban az fájt, hogy ruhát se vettek. Abban a hiányos, szakadt öltözékben jártam még harmadikba is, amiben elkezdtem az elsőt. Egy kiskabát, magyarul zakó, egy már mindenhol foltos nadrág, hozzá egy orosz katonasapka, egy ködvágó. Az mellett, hogy majd megfagytam benne, már nagyon szégyelltem is. Mások sem voltak nagyon eleresztve anyagilag, de azért kiizzadtak a gyerekek egy rendes ruhát. Hát nekem nem! A legnagyobb baj mégis csak az volt, hogy végzett a falumbeli iskolatársam, akinek szülei ha látogatóba jöttek, korábban nekem is hoztak egy kevés ételt. Na, ez megszűnt. Nem csak rongyos voltam, de éhes is.

Úgy döntöttem, hogy így már nem szenvedem végig az utolsó telet, és az utolsó félév előtt otthagytam a sulit meg a kollégiumot, és hazamentem. Ennek köszönhetően soha nem érettségiztem le, és nem lett szakmám.

Miután hazakerültem, nem lehettem munka nélkül. Végzettség hiányában csak segédmunkásnak vettek fel. A rossz lábammal elvállaltam mindent. Pakoltam vagon, rakodtam vasúti prizmakövet, dolgoztam

útépítésem. Fél év alatt volt vagy öt munkahelyem, amíg fel nem vettek az Ercsi Cukorgyárba kovácsnak. Nehéz munka volt, de legalább volt a fejem felett tető, és meleg volt. Csak a lábam ne fájt volna annyira!

- *Ez eddig eléggé lehangoló történet. Olyan mint egy Dickens regény. Csak volt az életemben valami jó is! Lassan már a kolléga is a könnyeit nyeli, pedig nem egy romantikus alkat.*

- Azért akadt! Például az, hogy fiatal voltam. Bár a sántaságom miatt az önbizalmam meg lett tépázva. Néha, mikor elfelejtettem, egészen jól éreztem magam. Pénzem továbbra sem volt, mert amit kerestem, azt odaadtam anyámnak, aki ahogy megkapta, rohant kifizetni az adósságokat.

Ruhát csináltattam az egyik munkásruhából, amit a cukorgyárban járandóságként kaptam. Ebben jártam szombat esténként szórakozni a haverokkal a helyi presszóba. Volt néhány nagyon jó barátom, és néhány kislány, akinek nem voltam közömbös. Közben új házat is építettünk. Persze pénz nélkül. Ezzel is sokat kellett dolgoznom.

Igyekszem valami jót is mesélni, csak nemigen jut az eszembe.

- *Tudom fiam! Tudjuk mi az egész történetet, csak tőled akarjuk hallani! Talán az a rész, amikor egy hirdetésre akadtál!*

- Ja! Igen! Ezt semmiképpen nem hagytam volna ki! Utazok a vonaton, munkából haza, és találtam egy szórólapot, amit talán egy utas hagyott a vonaton. Ezen a papiroson az állt, hogy gépkocsivezető tanfolyamra keresnek jelentkezőket. Na, ezt az Isten küldte!

- *Látom fiam, azért kapisgálsz!*

- *Ne szólj már bele folyton Péter! Kíváncsi vagyok a folytatásra!*

- *Miért? Nem emlékszel? Mert soha nem figyelsz!*

- *Csitt! Had mondja! Tehát?*

- Tehát jelentkeztem. Úgy éreztem, hogy megfogtam az Isten lábát! Bocs, de anélkül, hogy ne venném a számra, mesélni sem tudok!

- *Semmi baj! Csak ne szidd!*

- Jelentkeztem, és elvégeztem. Azonnal találtam munkahelyet. Az albertfalvai vegyi gyárba, ma Caola. Vagy csak volt? Tudja a fene. Egy ócska, öreg Renault teherautót kaptam, ami eredetileg csukott volt, de levágták a hátulját, bebádogozták, és egy platót szerkesztettek az így keletkezett fülke mögé. Azon kívül, hogy baromi ronda volt, volt még egy nagy hibája, orrnehéz lett! Ha üres volt, és fékezni kellett vele, fejre állt. A hátsó részére felcavaroztak egy betontömböt nehezeknek. Így már nem bu-

kott előre, csak nem nagyon lehetett terhelni. Szerencsére nem kellett ezzel a szörnyeteggel sokáig közlekedni! Viszont jó iskola volt. Szükség is lett a gyakorlatra, mert a következő lépcsőfok, nem is lépcsőfok volt, inkább néhány emeletnyi ugrást jelentett. Egy Federál! Amerikai nyergesvontató, tartányos póttal. Felmászni is nehéz volt rá! Ez aztán megdolgoztatott! De élveztem! Végre megtaláltam a hivatásomat!

- Na végre! Tartsunk egy kis szünetet, mert dobni kell a tűzre! Még azt hiszik a kárhózzottak, hogy ez nem is a tisztítófűz, hanem szauna. Hallom, hogy már csak megszokásból nyögődönsnek.

*

- *Na itt vagyok. Most már visszanyerték a hangjukat. Nagyon unom az egyhangú, össze-vissza üvöltözésüket. Már gondolkodtam azon, hogy megtanítom őket dallamra elégedetlenkedni. Talán alakítok belőlük egy kórust.*

- *Neked mindig a hülyeség jár az eszedbe! A te apád nem volt véletlenül valami halandó?*

- *Ki tudja! Egy ekkora helyen minden megtörténhet!*

- *Na jó! Mondjad fiam! Inkább téged hallgatlak, mint ezt a csökkent képességűt.*

- Nem nagyon van mit mondanom. Inentől úgy éltem, mint bárki más. Először otthagytam a vegyi gyárat, beléptem az ERBÉ-hez. Tudja, az az erőmű beruházó vállalat.

- *Tudom fiam!*

- *Tudod a frászt! Csak úgy csinálsz.*

- *Fogd már be! Mert olyant teszek, hogy még te is megbánod! Mondjad! Hogy van tovább?*

- Jártam az országot, voltam mindenfelé. Egyszer aztán hivatott a főnök, hogy Százhalombattán építenek egy erőművet, és engem, mint olyant aki a környéken lakik, oda vezényelnek állandóra. Örültem is, meg nem is, de hát így alakult. Kívítem a mérnököket, akik hol hárman, hol meg négyen voltak, és ott voltam én. Egy katonai sátrat állítottak fel a vasútállomás mellett, ez volt a Dunamenti Hőerőmű Vállalat, magyarul DHV.

Az építkezés gyorsan haladt. A sátorból egy magánházhhoz, onnan meg az újonnan épült barakkok egyikébe költöztünk.

Utazás közben megakadt a szemem egy helyes, fiatal lányon. Két év udvarlás után feleségül vettem. Innen kezdve gyorsult meg az élet. Hamarosan jött egy gyerek, közben építkezünk. Meddigre elkészült a ház, született egy kislány is. Alakult az élet, lett család, lett ház. Fiatalok voltunk.

Elkészült az erőmű, és én átigazoltam, most már az erőmű dolgozó lettem. Gyorsan teltek az évek. Néhány év után megszületett a harmadik gyerek is. Mindenki erős, és egészséges volt. Anyagiilag is gyarapodtunk, lett autónk, nyaralónk, és amikor már a gyerekek is elég nagyok lettek, nyaralni is jártunk.

- Ugye fiam! Azért csak jó az Isten!

- Ne nyalizzál már állandóan! Már fel fordul a gyomrom! Ne, hogy azt hidd, hogy előléptet! Nincs is hová!

- Hallgass már el! Legalább a páciens előtt ne égess! Folytasd fiam! Folytasd! Mert soha nem érünk a végére!

- Minden rendben is lett volna, ha nem vagyok olyan rohadt féltékeny, meg haragtartó, amivel megtudtam keseríteni mások életét. De hát nem lehetek mindenben tökéletes! Szóval nem volt minden fenékig tejfel. Eltengődtünk egymás mellett néhány évtizedet. Hol ő ment az én agyamra, de leginkább fordítva. Szerencse, hogy olyan béketűrő, és toleráns volt.

Az élet haladt, olyan teljesen átlagosan. A gyerekek nőttek, elvégezték az iskolákat. Majd miután abba a korba értek, kirepültek, családot alapítottak, építkeztek. Na ez volt számomra az utolsó nagyobb próbatétel! Segíteni minden gyereknek! Előbb az esküvők kerültek sok pénzbe, aztán meg az építkezéseken kellett sokat segédkezni. Az a szerencse, hogy még bírtam.

Közben elhaláloztak a szüleink. Nekem is, feleségemnek is. Neki néhány testvére is idő előtt távozott az árnyékvilágból. A megörökölt vagyonkakkal tudtunk segíteni a egyre szaporodó családnak.

Talán annyi volt a bibi, hogy magunkkal is törődni kellett volna többet. A barátok lassan elmaradtak, járni sem jártunk már sehová. Egymás társaságát sem kerestük igazán, ez a hangulatunkra is rányomta a bélyeget. A nagy sivárságban talán az nyújtott némi örömet, hogy közben született nyolc unokánk. Amíg kicsik meg aprók voltak sokat jöttek a mamához meg a papához.

Olyan szerencsém volt, hogy elég korán sikerült nyugdíjba menni. A feleségem is nyugdíjas lett. Én egészségileg is rendben voltam. Őt viszont megdolgozta a depresszió. Egyre romló állapotával sem én, sem ő nem törődött eleget. Aztán egyszer egy karácsony után egyedül maradtam.

- Emlékszem rá! Ott állt ahol most te, és nem nagyon tudott mit mesélni. Hová is küldtük?

- Ha jól emlékszem vissza.

- Ja igen! Most már egészen szépen cse-

peredik. Reméljük jobb lesz az élete, mint az előbbi volt!

- Azért nem volt az olyan borzasztó! És ugye! Kettőn áll a vásár.

- Ne mentegesd magad! Ez most így sikerült. Reméljük tanultál belőle valamit! Most tartunk egy kis szünetet, mert már tele a fejem aztán majd meghallgatjuk a következő strófát.

- Te Péter! Én, ahogy hallgatom ezeket a történeteket, elgondolkodom néha, hogy végül is ki a fene van büntetésben? Azok akik élvezik azt a kellemes meleget, vagy én, akinek még végtelen számú, egyforma életutat kell végighallgatni, az idők végezetéig.

- A múltkor felhallatszott letről egy nóta. Valami ilyen volt a szöveg: „Szabad vagyok” - mondta a majom a rácsnak. „Én nem!” - mondta a rács. - „Engem majmok köré zártak”. Ha ideér ez az énekes, ne felejtse, hogy adjunk neki még egy esélyt.

*

- Ne sajnáld már magad annyira! Úgy csinálsz mintha nem dolgoztál volna meg a sorsodért!

- Folytathatom? Mert elvesztem a fonalat.

- Ja persze! Persze, monddad csak! Hiszen végül is ezért vagyunk itt! Vagy nem, Luciferi?

- Ha folyton nem térnél el a tárgytól, haladnánk is! Nézd meg! Milyen sokan állnak még sorba. Beszélj fiam! Ne kímélj!

- Szóval egyedül maradtam. Most már két dologtól félttem igazán. Az egyik a halál, amire eddig nem nagyon gondoltam. Majdnem megtapasztaltam, de egy hosszú szívűtéttel sikerült visszahozni az életbe. A másik meg az egyedüllét. Ettől talán jobban félttem mint a haláltól.

Nem sokkal feleségem elvesztése után megkerestem egy gyerekkori szerelmemet. Ő is egyedül, én is egyedül! Hát, aztán így egyikünk sem maradt egyedül. Naivan azt hittem, hogy újra lehet kezdeni az életet, de rá kellett jönni, hogy mégsem megy az olyan könnyen. Az elhalasztott dolgokat nem lehet csak úgy bepótolni. Vannak dolgok, amik egy idő után nem állnak jól az embernek. Egy biztos, életet, családot cserélni nem lehet! Családot cserélni nem lehet, de elhanyagolni igen. Na, ezt a hibát elkövettem. Talán ezért is, de az új páromat a gyerekeim nem fogadták kitörő örömmel. Egyre kevesebbet jártak hozzám. Én meg nem láttam az okát.

Egyszer aztán ez az új asszony is beteges lett. Jártunk vele orvosról orvosig, de a helyzet nem lett jobb. Fiam azt mondta: „Az öregséget nem lehet meggyógyítani.”

Lehet, igaza volt. Mire aztán én is rájöttem, az én egészségem is megsínylette az ő betegségét.

Aztán megint ott álltam a gödör szélén, és ettől az asszonytól is el kellett búcsúzni. Elfogott a kétségbeesés. Félelmemet azzal próbáltam elhessegetni, hogy úgy csináltam, mintha nem is létezne az elmúlás, mintha az ember örökké élne. Jöttek a nyilvánvaló jelek, az idő meg csak rohant, és semmilyen érvet nem vett figyelembe. Hiába is voltak terveim! Hiába ültettem fát, akartam kifestetni a lakást, meg egyebek. Az idő, az a kegyetlen, nem vett figyelembe semmit. Egyszer csak arra ébredtem, hogy nehezen kapok levegőt. Kisebb agyvérzésem is volt. Figyelembe sem vettem az intő jeleket. Tudat alatt tudtam, hogy lassan eljön az én időm, de tagadással próbáltam elodázni, az elodázhatatlant. Aztán, azzal a reménnyel mentem be a kórházba, hogy majd ott engem meggyógyítanak.

Nem tudja az ember, hogy melyik lesz az utolsó. Az utolsó reggeli, az utolsó fürdő, az utolsó körömvágás, az utolsó szó. Fel sem ocsúdtam, aztán egyszer csak itt találtam magam. Mire rájöttem, sorra kerültem, és most itt mesélek, várom az ítéletet.

Annyit azért még elmondanék, hogy nem volt rossz élni. Csak az volt a nehéz, hogy ameddigre belejöttem, meg kellett halni. Ezt így már nem is sajnálom, csak azt sajnálom, hogy ott kellett hagyni azokat, akik szerettek, és akiket én is igazán szerettem.

Egy vigasztal, hogy talán nem ez volt az utolsó élet. Mert milyen világ az, ahol csak egyszer élhetsz?

- Mit csináljunk vele?

- Nekem nem kell! Én nem fűtök rá!

- Szerintem sem elég érett arra, hogy a mennyországba, örökkévalóságba, vagy a nirvánába jusson. Vagy hogyan is nevezik ez a helyet odalentről?

- Küldjük vissza!

- Na fiam fuss még egy kört! Aztán majd legközelebb meglátjuk, hogy tanultál-e ebből valamit.

*

Ez a sorozat Apám életéről szól. Őrá szerettem volna emlékezni, de csak nagy vonalakban. Mert egy egész életet elmesélni egy egész életig tartana. Amit leírtam, a legjobb tudásom szerint igaz. Aztán, hogy az ítékezés így folyik, vagy nem, csak remélni tudom, hogy valahogy így. Az viszont elgondolkodtató, hogy Apu novemberben hagyott itt minket, a család következő év augusztusában egy gyermekkel kibővül. Legyen jó, és szerencsés élete!

Részletek Krizsán László könyvéből

Százhalom évszázados krónikája

IV. FEJEZET

„ÉLÜNK ÉS HALUNK...”

A történelmi Magyarország területén a XVI-XVII. században – tájegységektől függően – eltérő módon alakult a paraszti társadalom belső szerkezete. A legnagyobb különbözőségek a török által megszállt és a királyi országrészek szolgálonépei között mutatkoztak, s nem csupán társadalmi tagozódás tekintetében, hanem a művelési kultúra területén is.

A különbségeket tetézték a török kiűzése után nyomban megindított telepítések is, melyek nyomán német, szerb, tót és oláh szokások és népi intézmények festették még tarkábbra a belső migráció és szökések következtében egyébként is sokszínű helyi paraszttársadalmakat.

A török- és kuruc háborúk után a jogállásaikba visszahelyezett hatóságok fő törekvése a központi irányítás helyreállítása volt. Ez azonban többé-kevésbé egységes vagy legalábbis hasonló társadalmi közeget kívánt országshoz. Ennek érdekében már az 1715. évi törvényalkotásokban, hangsúlyozottabban az 1728-29-es országgyűlésen, felvetődött a jobbágyság jogviszonyainak és terheinek egységes rendezésére irányuló szándék.

A jobbágyság részéről élénk figyelem kísérte a készülő szabályozást. Beadványok tízezreivel árasztották el a központi kormányzerveket, a megyei hivatalokat és a sorsukat legközvetlenebbül befolyásoló földesurakat. E jobbágylevelek az urak és a hatóságok által elkövetett törvénytelenégeket tárják fel és a szegénység alig viselhető nyomoráról beszélnek. A jobbágyság azonban nemcsak szóban, de tettekben is kinyilvánították elégedetlenségüket, különösen az ország nyugati megyéiben és középső területein.

A battai birtok jobbágjai, kiket a földesúr „lázongó, önfejjű, istentelen vad emberekként” tartott számon már attól

kezdve, hogy „a félvad pogányok” még nyilvántartásba vételüket is megtagadták, lelkesen és egyhangúan kiálltak a változtatás mellett és mindkét eszközzel – kérelemmel és ellenállással – küzdöttek is érte.

A „szegény alázatos Battai bírák és Kösség” „térdét és fejét meghajtván” könyörgött a megyéhez terhei enyhítéséért, egy olyan nyáron, amikor „csak a szalmáért arattak” és mikor a téli beszállásolást elvitte a család kenyerét.

merhetők. A bevezető részben a levélírók mindig kifejezték alázatukat és engedelmességüket: „térdünket és fejünket meghajtván”. E kifejezés nem tartozott a XVIII. századi írásbeliség formulái közé. Egészen sajátos és egyéni volt. Ugyanígy a folyamodványok befejezése is, „élünk és halunk” – két szóval, drámai erővel fejezte ki a szegénység kilátástalan életét.

A battai jobbágyleveleket olvasva, azok konkrét tartalma szinte közömbössé

Hasonlóan megindító a katonai terhek csökkentéséért folyamodó levél. Batta falu közönségének egy zászlótartó, 3 lovas és 3 gyalogos katona portióját – pénz és természetbeni ellátását – kellett fedeznie, amely minden esztendőben meghaladta a földesúrnak fizetendő készpénzadó, a cenzus összegét. A XVIII. század közepén a cenzus 80 Rajnai forint volt, míg a katonai portiók együttes összege évi 155 forintot tett ki. E súlyos teher mérséklése érdekében a battai közönség és bíró azért „könyörgött alázatosan a Tekintetes Nemes vármegyéhez”, hogy engedné el vagy a zászlótartó, vagy a három gyalogos portióját.

A Battáról küldött jobbágylevelek noha azok rendezetlen iratrengetegben fekszenek – stílusukról, külalakjukról és sajátos fordulataikról viszonylag könnyen felis-

válak, hiszen a bevezető és a záró részek minden magyarozgatásnál jobban kifejezik a valóságot: a térdet és fejét hajtó, az élet és halál között vergődő szegények állapotát.

„Az százhalmi lakosoknak terhes Portiózásokat és maid pusztulásra jutandó sorsokat, nem kétlem Praefectus Úr referálta Excellentiádnak, melyekről hahogy Tekéntetes Nemes Vármegye gyűlése fog tenni, fogok Vice Ispány Urammal szóllanom és azon leszek, hogy terheket könnyebíthessem” – írta 1723 március 23-án Érden keltezett levelében Újlaky István tisztartó Illésházy Miklós földesúrnak.

Egy 1722-ben készült jelentés azt tudatja a földesúrral, hogy „a százhalmi szegényeknek sok forspontot (ingyenfuvart) kell teljesíteniök.”

De, talán mindennél beszédesebben fejezik ki a battaiak nyomorúságát a Sós-kútról Battára települő jobbágyok ügyében lefolytatott megyei vizsgálat iratai.

A battai bíró és község – valószínűleg 1748-ban – a szokásos térd- és fejhajtással Fejér megye hatóságához fordult, előadva, hogy az elmúlt esztendőben Sós-kútról Battára költözött „öt szegény gazda ember és két gyalog ember”. Ebben az esztendőben – 1747-ben – a nagy adóterhek és szegénység miatt „Szent Endrére és Pomázra transmigrált hat szegény gazda.” További hét személy meghalt, a sós-kuti bevándorlók pedig látva, hogy Battán nem élhetnek meg, eltávoztak „ki Tabányba, ki máshova.”

A község ezek után kérte a „nyakukon maradt hét dica” törlését. Panyi András szolgabíró az eset kivizsgálására a helyszínen megjelent, de csak két gyalog embert talált Battán. Egyikük most is csordás, míg „a másik a szegény emberek között koldulva élődik.”

A megyegyűlés a szolgabíró jelentése alapján elrendelte, hogy a község a hét dicáról ne adózzék, a generális perceptor azonban ennek ellenére meghagyta „nyakukon” a terhet.

Ugyancsak szemléletesen tárja elének a battai jobbágyok szegénységét a kórószedésből kerekedett bírósági ügy. Az történt, hogy 1755-ben, a Karácsony előtti napokban a battai jobbágyok egy kis tűzrevalót szerettek volna gyűjteni az érdi határban, mivel több mezőn dolgozó érdi paraszt a már összegyűjtött kóróhalmokat nem égette el, hanem engedte a battaiaknak elszállítani. Az ingyenes tüzelőért másnap szekerekkel több battai jobbágy kivonult az érdi határba, anélkül, hogy bármiféle engedélyük vagy parancsuk lett volna a kóró összegyűjtésére. A későbbi vizsgálati jegyzőkönyvben több tanú állította, hogy „a battaiak saját hatalmukból gyűttek, mondván, nincs engedélyük, de a kórószedéssel az érdiek földjét tisztítják.”

Az érdi urasági tisztartónak más volt a véleménye. A kórószedőket lefogatta, ökreiket pedig behajtatta az urasági istállóba. Később a marháknak adott takarmányért borsos árat követelt a tisztartó.

A battai jobbágyok meg, kóróval fűtött meleg otthon helyett, az uraság hideg tömlőcében töltötték Jézus születésének ünnepét 1755-ben.

A század második felében, éppen akkor, midőn az úrbérrendezés új szabályai kezdtek ismertté válni, a battai jobbágyok viselkedésében is gyökeres fordulat állt be. Már nem esedeztek többé, hanem – mint az

ország sok más területén – nyíltan megtagadták az engedelmességet.

A Fejér vármegyei közgyűlésben 1766. július 28-29-én tárgyalták a megyeszerte tapasztalható engedelmességet a jobbágy-ság részéről. A megye alispánja jelentette, hogy egyes helységekben, különösen Csurgó, Moha, Perkáta és Batta lakosai lázadoznak.

A földesuraknak a kellő tiszteletet és az úrbéri szolgáltatásokat nem adják meg. A közgyűlés felhatalmazta az alispánt, hogy az engedetleneket és lázongókat a megyei börtönbe zárja és méltóan megbüntesse.

A következő esztendőben, 1767-ben a battai birtokos, Rudnyánszky József fordult a megyéhez. Előadta, hogy battai jobbágyai, akiket pedig minden évben segített és igyekezett terheiken könnyíteni, mint jelen esztendőben is, amikor 600 mérő búzát adott battai jobbágyainak kölcsön, és 400 Forintnál több pénze van a jobbágyoknál minden kamatozás nélkül. Ezen érezhető jóindulata ellenére panaszkodott beadványában Rudnyánszky földbirtokos – a battai jobbágyok a szolgálatot megtagadták, kijelentették, hogy a robotot nem teljesítik. Ennek látható jelét is adták, amennyiben a Duna-parton, az urasági földön lekaszált és boglyákba rakott szénát, a robotra vonatkozó előírás szerint nem szállították be az érdi uradalmi központba, hanem kint hagyták, s melyet az áradó Duna elsodort.

A battai jobbágyok kijelentették, hogy a jövőben csak saját tetszésük szerint végeznek robotot.

Rudnyánszky földesúr bejelentése végén arra kérte Fejér vármegye hatóságát, hogy szorítsa rendre fellázadt battai jobbágyait és kényszerítse őket a szolgálatok ellátására.

Azonban nem hagyatkozott csupán a megyére. Maga is tett lépéseket az elégedetlenkedők megfélemlítésére. Vagy négy évtizeddel korábban, 1722-ben az érdi és százhalmi birtokok zálogból történő kiváltása idején a tisztartó javasolta Illésházy grófnak: „... hogy az ott leendő Tisztviselő bizonyosan megharadhasson és rendeseben dirigálhassa az aconomiát, mind pedig az ott való kemény nyakú Embereket, javasolt és szükséges volna két jó erőss Toóth hajdu legényt, avagyis Drabontot tartani fegyveresen.”

A rend biztosításának ezt a módját valószínűsítette meg Rudnyánszky József, amikor a battai jobbágyok lázongása idején, 1766-ban és ezt követően, a Tárnokon ekkoriban folyamatosan letelepedő tót bevándorlók közül „conventio mellett” vagy féltucat le-

gényt az uradalom rendjének biztosítása érdekében alkalmazott. Ezek a „konvenciók” látszólag semmiben sem különböztek a mezőgazdasági munkára szerződött béresektől, csupán feladatuk volt más: munka helyett besúgás és rendcsinálás.

Az urbarialis szolgáltatások egységesítése – az országban uralkodó várakozás és nyugtalanság ellenére – csak vontatottan haladt előre, noha 1740-ben történt trónra lépése után Mária Terézia őszintén kívánta a jobbágyterhek rendezését és országos szabályozását. A munka menetét nagyban hátráltatták a földesurak irányítása alatt álló hatóságok, szemben a királynő gyors megoldást váró uralkodói óhajával.

A jobbágyterhek törvényes rendezését végül törvénytelen eszközökkel sikerült csak megoldani, mégpedig úgy, hogy Mária Terézia egyszerűen átnyúlt a paragrafusokon vitázó magyar földesurakon és közvetlen irányítással végeztette el az egységes szolgálati rendszer kialakításához szükséges felméréseket, azonos kérdőpontok alapján.

Az úrbérrendezés fontos részét képezte a földek minőség szerinti osztályokba sorolása. A jobbágytelkek nagyságát a föld minőségétől függően szántó esetében 16-40, rét esetében pedig 6-22 hold nagyságban határozták meg. A jobbágytelkeknek a családi szaporulat következtében beálló osztódását csak nyolcadig fogadták el paraszti birtokként. A nyolcadnál kisebb telken gazdálkodó jobbágyot zsellérnek ismerték el.

A belső telek nagyságát két pozsonyi mérővel bevezethető nagyságban határozták meg, amely egy kis holdat tett ki. A belső telek területén állt a ház, a gazdasági épületek és a veteményes kert.

Battán a belső telket – a régi falusi földközösség terminológiáját használva – ház után osztott földnek nevezték.

A Mária Terézia nevéhez fűződő úrbérrendezés szabályait 1768-ban alkalmazták először Battán, miután 1767. január 26-án hivatalosan is kihirdették a törvényt, melyet a királynő az alábbi szavakkal bocsátott útjára: „Nem akarok semmit a törvény ellen, szeretem a nemzetet, hálás vagyok iránta. De ha azt akarják, hogy király maradjak, igazságot kell szolgáltatnom a szegényeknek és gazdagnak egyaránt. Eleget kell tennem lelkiismeretemnek s nem akarok egy pár mágnás és nemes miatt elkárhozni.”

A birtok területét talajminőség szempontjából szántó esetében a legjobb, rétek esetében pedig a leggyengébbek közé sorolták, noha számos más felmérés az egész birtokot másodrendű termőképességűnek ítélte. (folytatjuk)

Beszélgetés Németh Istvánnal (XXIV. rész)

Egy lokálpatrióta emlékei

Kamaszkortól a felnőttkorig (folyt.)

Már jeleztem előző írásomban, hogy a járvány ellenére sok tennivalót tartogatott ez az év is számomra. Ma már anakronisztikusnak tűnik, de 2020 márciusában a kormány olyan intézkedéseket tett az önkormányzatok felé, hogy az adott települést a járvány következményeitől képes legyen a leghatékonyabban megvédeni. Ezért a polgármesterek megkapták az egyszemélyi döntések jogát. Online módon kérhettek a képviselőktől véleményt, de a kizárólagos döntés joga az első vezetőre hárult.

Így a mi esetünkben a kulturális intézmények zártak be először, mint lehetséges fertőző források. Az hogy a Római Katolikus Plébánia hogyan reagálta le a helyzetet, már leírtam. Elgondolkodtató, hogy egyházunk ebben az időszakban némi kultúra és az emberi közösség maradék bástyája lett. Amit mi, ebben a kritikus időben tettünk, az egy kivételes sziget volt az elhatalmasodott járvány és ellene a kényszeres intézkedések dzsungelében. Megtettük a magunk törvényei szerinti intézkedéseket, de maradt mozgásterünk. A misék rendje nem maradt el, ünnepeinket megtartottuk, közösségeink úgy szervezték magukat, mint mások.

Nem minden megyében volt ez így. Láttam bezárt templomokat, hallottam hosszan misétlen helységekről és Egyházmegyénkben sem mindenhol zajlott az élet úgy, mint a mi plébániánkon. Hogy ez nálunk így alakult, abban jelentős része volt plébánosunknak, Illéssy Mátyás atyának. Ahol volt elegendő hit és akarát, szervezőkészség, bátorság, ott nem zárultak be az ajtók és

a szívek egymás elől. Nem volt ez kötelező, lehetett választani és lehetett kintről csatlakozni hozzánk. Magánéletünkben is tettük a dolgainkat. Jártunk vendégségbe és hívtunk vendégeket. Szóba álltunk, akivel csak lehetett. Csak a híreket lehetett fél óránként hallgatni.

Ebben az időben még több feladat hátrult ránk, mint mások. A mezőgazdasági feladatokat el kellett végezni, a családnak működnie kellett, unokáinkat, gyermekeink hozzánk menekítették a nyár folyamán, több hétre nálunk voltak. Igyekeztünk a szabadban lenni velük és a rémhírektől távoltartani őket. Bejártuk velük a velencei falvakat, hajókáztunk a Velencei-tavon keresztül kasul. Nekünk ott volt a tanyánk, munka is volt, viszont emberek alig vetődtek arra. Sok-sok gondolatot kibeszéltünk globális világunk, globális nyavalyájáról.

Felröppent egy orosz név: Pjotr Garjajev neve, amely soha nem hallott név volt számunkra. Egészen „véletlen módon, kiesett egy többemeletes ház ablakán és szörnyethalt”. Egyike volt azoknak a tudósoknak, aki lehet, hogy globálisan tudott volna tenni a járvány leállítására érdekében, méghozzá a tudomány határterületén a kvantumfizika segítségével. A vírus, mint kórokozó maga is egy rejtélyes jelenség. Azért írom, hogy rejtélyes jelenség, mert határterülete az élő és élettelen világnak. Két megnyilvánulásában létezik, van, hogy kristályos passzív állapotban található, más esetben pedig, bizonyos körülmények hatására mégis életjelenségeket mutat és képes élő szervezetekbe jutva, saját információjukat átadva azt sajátjává hasonítani, sejtől sejtre haladva. Ellenálló képessége fizikai körülmények között kicsi, 50-60 fokon néhány óra alatt elpusztul. Viszonylag egyszerű fertőtlenítő szereknek nem tud ellenállni.

Garjajev arra jött rá, hogy bizonyos hullámhosszon közvetíteni lehet rendkívül finom rezgéshullámokkal bizonyos vírusokat. És ezeket a rezgéseket ki is lehet oltani hasonló módon.

A rendszer bonyolultabb, mint írom, de a lényege ez. Kanadában ennek előtte több ezer hektár erdőséget mentett meg ez-

zel a módszerrel. Azon dolgozott, hogy egy hasonló módszerrel leküzdje a koronavírust. Nem kellett a módszere, kiesett az ablakon. Soha senki nem beszél azóta róla. A módszere is „kiesett az ablakon”? Aligha.

*

De nézzük mit tettünk ebben az időben mi vagy akár én?

Alig múlt el a Szent László ünnepség, már lehetett készülni a következő megemlékezésre, mégpedig a Szent László templom felszentelésének 110-ik évfordulójára. A szervezés már márciusban elkezdődött. Kellott egy biztosan kivitelezhető részének lenni és egy olyanak, amely nem biztos, hogy kivitelezhető lesz.

Azt is láttuk, hogy már a 100 éves évfordulójára, kívül-belül – az Önkormányzat segítségével – tetszetőssé tettük templomunkat. Az eltelt tíz év alatt mégis a vakolat sok helyen felhólyagosodott, lemállott a falak vízesedése miatt, és ezt rendbe szeretnénk volna tenni.

A biztos program a Szent László templomba volt szervezve, egy szentségimádással kezdődve, majd a templom építésének történetével szerettem volna megismertetni az érdeklődőket. Erre a feladatra lányomat – Németh Nórá – kértem fel, mert a művészettörténeti tanulmányai során több alkalommal foglalkozott templomunk építéstörténetével. (Kutatások a „Matrica” Múzeumban – Matrica füzetek 5. száma.)

Magam mindig nagy lelkesedéssel fogadtam egy-egy számomra ismeretlen megoldást, történést. Már-már szenzációsnak találtam, hogy ezen a közepes nagyságú településen, egymástól függetlenül a XX. században két olyan tervező nyomán épült római katolikus templom, akik nem csak országos, de európai hírvé tervező építésszek voltak. A Szent László templom esetében Töry Emilről, a Szent István templom esetében pedig Makovecz Imréről van szó. Utóbbi a jelenünkhöz közelebb lévén jobban ismert, de Töry Emil kevésbé és az is érdekes, hogy ő miként került a templomunk történetébe. Ennek ismertetésére és elmondására kértem fel a lányomat.

A másik, majd lesz valahogy programok

a templomon kívül, de nem túl messzire egy alaposan előkészített és különleges borkóstoló megszervezése volt. Az erre kiszemelt személy pedig Kaló Imre, a borászok borásza volt, aki a templomunk felszentelésének 100 évfordulóján is boraiból tartott borkóstolót. Lássuk mindebből mi valósult meg?

Kezdünk a templomunk küllemének az alkalomhoz illő kiigazításával. Ahol kellett vakoltunk, aztán festettünk. A szükséges anyagokat a plébániánk megvásárolta, a munkák elvégzését pedig többen közös munkában térítésmentesen végezték. Személy szerint Loós Attila és fia Máté, Szabó Gábor és fia Levente, Skibrik Attila – Kanicsár Ági veje. Albert Tamás, és Molnár Attila a kertészeti munkákat végezték el. Magam is részt vettem a közös munkában. Mivel nem az egész fal felületet kellett lefesteni, sokat küzködtünk a megfelelő szín kiválasztásával, hogy a régi festés és az új ne különbözzenek egymástól. Egy hét alatt elvégeztük ezeket a munkákat, utólag is köszönet érte.

Első programként augusztus 27-én, csütörtökön 17 órától a Szent László templomban szentségimádást tartottunk. A helyzet úgy hozta, hogy a pár nappal előtte ideköltözött Tamási József atya ezen a napon tartotta első itteni miséjét. Ezt követően következett 18.30 órakor az előadás: „A templomunk egy művészettörténész szemével”. Ennek előadója lett volna lányom Nóra. Az élet azonban ezt is átrendezte, mert az előadás előtt 10 nappal a lányom figyelmeztetett, hogy aligha tud jönni előadást tartani, mert új munkahelyén egy kiállítás megnyitóját bízták rá, ezen a délutánon. Mit volt mit tenni, magamra vállaltam az előadás megtartását. A témát elég jó ismertem, sok kép is a rendelkezésemre állt és élve a technika nyújtotta lehetőségekkel – Németh András segítségével – egy vetített képes segédletet is készítettünk, hogy az előadás látványosabb legyen.

Volt bennem félsz is, mert a sok vetített kép pont azt szolgálta volna, hogy Tóry Emil saját stílusjegyeit felismerhetővé kellett tenni, esetleg felfedezni e jegyekben olyan elemeket, amely a templomunkban is megfigyelhető. Ahhoz, hogy az előadás gördülékeny, látványos és figyelemfelhívó legyen, ahhoz mély szakmai ismeretekre van szükség, én pedig egy lelkes amatőrként állok a közönség elé.

Emlékszem, hogy elnézést kértem a jelenlévőktől, hogy az előadó helyett velem kell beérniük. Tudtam, hogy az előadásom valószínű hosszabb volt, mint ha a lányom tartotta volna. A történetiségére fektettem nagyobb hangsúlyt, és ha már belecspö-

pentem ebbe a szerepbe, a saját gondolataim is belecsempésztem a mondanivalómba. Nem kívánom az előadás anyagát leírni, de Tóry Emilre vonatkozó lényeges történéseket el szeretném mondani. Ki gondol manapság órára, a tervezőre? Az az érdekes, hogy maga Makovecz Imre sem foglalkozott, még gondolati síkon sem a Szent László templommal, sem a tervezőjével.

Előadásom azzal indítottam, hogy Százhalombatta mai területén két templom is állt. Az egyik Báté falu nemzeti temploma, amelynek régészeti nyomai megtalálhatók, de oklevelek és írások nem. A mai Ó-faluban pedig okleveles bizonyág van, hogy egy toronnyal rendelkező templom volt valahol, és még a tulajdonos is említve volt – Százhalmi Szabó Antal néven. Viszont nincs, nem találta eddig senki a régészeti nyomát.

1856-ban egy környékbeli birtokos feleség: Pakassy Anna ajándékozott egy kis harangot a falunak, amit egy haranglábra szereltek fel. Dr. Burján Aladár és unokaöccse, majd Kovács Lajos – a talpra esett községi jegyző – indította el a templomépítési gondolatát. 54 év telt el a gondolattól a megvalósításig.

1894. szeptember 16-án megalakult a Templom Építő Bizottság, elnöke Dr. Burján Aladár lett. Az első templom tervet Say Ferenc készítette el. 1897-ben meghalt Burján Aladár és nevelt fiára, Dr. Matta Árpádra hagyta minden vagyonát és megkezdett munkáját. Időközben az egyik Burján lányt – Arankát – feleségül vette Tóry Gusztáv, Tóry Emil bátyja. Így a rokonai szála Tóry Emil Dr. Matta Árpád látóterébe hozta.

Tóry Emil 1863. április 17-én, Pesten

született. Képesítését a fővárosban, a Műegyetemen szerezte. Ezt követően a Berli Műegyetemen folytatta tanulmányait. Viszszatérve Magyarországra Hauszmann Alajos tervező irodájában dolgozott. 1894-től munkája mellett a Műegyetemen tanársegéd, 1897-től magántanár ugyanott, művészettörténetet ad elő az ókor és általános építészettörténet témájából. Közben tervez. 1895-től Építészeti Irodát nyitnak Pogány Móriccal, aki az építészeti szecesszióknak a magyar letéteményese, akinek megvalósult tervei elsősorban Szabadkán vannak. Tóry Emil házasságot kötött az Ó-Becsei Kollerich Margittal. Fő munkái: Belgrád rakpart – neobarokk bérház, Kollerich Alajos részére. A Röch Szilárd utcai 3 emeletes bérház tervezése, Tóry József részére. A Budapesti Homeopata Intézetet szintén neobarokk stílusban tervezte. Elkészítette a ma is látható saját villáját a Budakeszi úton. Részt vett tervpályázatokon. Elkészítette az „Örök imádás templomának” tervrajzát, jellegzetes bizánci stílusban. Indult a Hágai Béke Palota tervpályázatán. Ő tervezte az Adria Biztosító Társaság székházát. Részt vett a Gellért Fürdő tervpályázatán. Ő tervezte a mai Bartók Béla úti Szent Imre Kollégiumot. 1906-ban a nagyváradi Fekete Sas Szállót, a Szentesi Városházát. Megtervezte a temesvári, Dél-Vidéki Kaszinót. 1911-ben a Torinói Iparművészeti Világkiállításra felépítette a Magyar Pavilont, amivel a kiállítás „Nagy-Díját” kapták meg. E munkában építész társai voltak: Györgyi Dénes és Pogány Móric.

Tanítványai voltak: Koós Károlyék – a fiatal építészek. 1913-ban pályázott a Nemzeti Színházra kiírt felhívásra. 1928-ban Sátoraljaújhelyen ő tervezte a Kultúrpalotát. Szakmai jelentőségét mutatja, hogy tagja volt, a Műemlékek Országos Bizottságának, a Torinói Képzőművészeti Akadémiának. A „Magyar Királyi udvari tanácsos” címet is megkapta.

Meghalt, 1928. május 31-én. A búcsúztató beszédet a Műegyetem tanári kara és a Képzőművészeti Társulat nevében Wöder Gyula műegyetemi tanár mondta. Életeművét pedig a korszak elismert művészettörténésze Lyka Károly – a Magyar Művészet című folyóiratban – méltatta, akinek szintén köze van Százhalombattához Megvett egy nyaralóhelyet és mellette kis földbirtokot vásárolt Százhalombattán. A volt téglagyár baloldali előterében a mai nap pedig Müller Ferenc tulajdonában lévő területről van szó.

Lejegyezte: Szegedinác Anna
(folytatjuk)

Mitták Ferenc: Hunyadi

A Hunyadi című történelmi kalandfilm-sorozatról

A közelmúltban vetítette az egyik televíziós csatorna a 10 részes magyar történelmi kalandfilm-sorozatot. A filmsorozat sok milliárd forintba került, évekig forgatták, a bemutató előtt nagy volt a hírverés, a propaganda körülötte.

Nem csoda, hogy nagy várakozás előzte meg a premiért. A megítélés felemás lett, a többségnek tetszett, ezt emelte ki a propaganda is, Csak a pozitívumokat hangoztattak, noha számos jelenetet, ábrázolást csak kritikával lehet illetni. Elsősorban a valótlanosságokat, nem a tényeknek megfelelő ábrázolást lehet említeni. Ezekről nem nagyon beszél senki sem. Komoly történészek sem szólalnak meg, működik a „ne szólj szám, nem fáj a fejem” effektus.

Igaz, kalandfilmből van szó, amelyben az alkotók eltérhetnek a valós tényektől, szabadon szárnyalhat a fantázia. Nos, a „Hunyadi” sorozatban erről van szó. Így nem feltétlenül lehet felróni az eltéréseket a tényektől. De! Az ilyen ábrázolások megteveszthetik a magyar és külföldi nézőket, később a valótlanosságot tényként kezelik és így vésik emlékezetükbe.

Példaként néhány epizódot kiemelek az egyes részekből:

1. Indulásként, az 1. rész bevezető jelenete a valóságban nem történt meg, legalábbis nincs rá bizonyíték. Felidézem: a Vajdahunyd-várban idilli környezetben látni a Hunyadi-családot: apa, anya és a cirka 6-8 éves korú Hunyadi János. Egyszer csak zörgetik a kaput a törökök elől menekülők. Hunyadi apja kinyitja a várkaput, a menekülők be, de az üldöző törökök egy hosszú, völgyet áthidaló hídon át berobognak a várba. Vagy 10-15 lovas (?). Hunyadi apja és anyja elbújtatja a kis Jánost. A küzdelemben Hunyadi apja és a csekély létszámú várvédő alulmarad, Hunyadi anyját is megbecstelenítik és megölik. Később a kis János előbújva rejtékhelyéből a várudvaron megtalálja a holtak között szüleit. Megesküszik, hogy élete végéig küzd a törökök ellen és megbosszulja szülei halálát.

Teátrális jelenet: emlékeztet a „Conan, a barbár” című Schwarzenegger-film elejére, ahol a falujára támadók megölik a szüleit

és a házakat felgyújtják. A gyermek Conan megesküszik, hogy ha felnőtt, leszámol a tettesekkel.

Visszatérve a Hunyadi-sorozatra: nincs feldúlás, nem tartják meg a törökök és nem gyűjtik fel a várat. Nevetséges ábrázolás és nem is igaz, nem tudni, mikor és hogyan haltak meg Hunyadi szülei. Ekkorát azért nem szabadna a valóságon változtatni, még ha így is lehet bizonyítani Hunyadi

való, hogy Szilágyi Erzsébetre akkor is és később is árnyat vethetett volna egy ilyen dolog. Utóbb sem Hunyadi, sem más nem vetette a szemére az ilyen tettet: később a Hunyadi-párt egyik jelentős vezetője és fontos szerepet játszott fia, Mátyás királyválasztásában. Erzsébet „félrelépését” biztos, hogy sem pártja, sem Mátyás nem bocsátotta volna meg.

3. A sorozat utolsó, 10. részében fo-

későbbi törökellenes küzdelmeit. Vajdahunydot soha nem vették be a törökök. Nevetséges, hogy a nyilvánvalóan jelentősebb számú várkatonák ilyen könnyen alulmaradtak!

Indulásnak nem éppen pozitív a sorozat illetően kezdete!

2. A sorozat második felében Hunyadi János az 1444-es vesztes várnai csatából menekülve Vlad havasalföldi vajda fogságába került, aki ki akarja őt adni a török szultánnak. Hunyadi a felesége, Szilágyi Erzsébet menti meg az önfeláldozásával: egy éjszakára odaadja magát Újlaki Miklós ugyancsak erdélyi vajdának. Újlaki az 5000 fős seregét Szilágyi Erzsébetnek adja, aki velük kiszabadítja a fogságból Hunyadi Jánost.

Mindenképpen tetszetős elem, de nincs rá bizonyíték, hogy meg is történt. Nyilván-

lyik Nándorfehérvár 1456. évi ostroma. A hősi védelem vége felé a várvédők között feltűnik Szilágyi Erzsébet, Hunyadi János felesége sodronypáncélban és karddal a kezében. A várban két fiuk, László és Mátyás is ott tartózkodik. A győzelem után a négytagú család ott áll Nándorfehérvár várterén és együtt örülnek a diadalnak. Ez rettenetes torzítás, egyszerűen nem igaz, hazugság. A kalandfilm zárásaként szerepel az említett jelenet. Az igazság az, hogy Szilágyi Erzsébet és a még gyermek Mátyás nem volt Nándorfehérváron 1456 júliusában. (A már felnőtt László talán jelen lehetett a várban.)

Nos, erre utaltam korábban: az ilyen ábrázolás meghamisítja a történelmi tényeket. Egyesek ez alapján Magyarországon és külföldön is így jegyzik meg a történeteket, ami pedig nem igaz. Mit számít

az alkotóknak a történelmi hűség! A lényeg az, hogy a kalandfilmben jól mutasson!

4. Néhány további megjegyzés: a filmben túl sok az erotika, a testiség, emiatt kevesebbet fordítanak Hunyadi jellemének megismertetésére. Gyakran mutatják Hunyadi féltelmelenül, az izmos, kidolgozott felsőtestét talán azért, hogy jobban tessenek a női nézőknek. Ismét Schwarzenegger jut az eszembe, ő kérkedik a filmjeiben az izmaival. Ez is kalandfilm mozzanat. Na és a haj: Hunyadi vállig érő, dús, mindig nagyon ápolt hajzuhataga amolyan Hunyadi-attribútum, olyannyira, hogy a csatákba is mindig lobogó hajjal, fedetlen fővel vágat. Pedig közülük mindenki acélsisakban harcol, hisz a fej védelme elsődleges a harcban. De ő nem, ez pedig kirívó felelőtlenység egy hadvezér részéről. Nyilvánvaló cél a látványos, vonzó megjelenés, még ha életszerűtlen is. Mindent a kalandfilmért!

5. Konklúzió: jó és egyben hiteles történelmi kalandfilmet nem lehet készíteni: vagy az egyik, vagy a másik. Egy kalandfilm történetének lehet történelmi háttere, de egy történelmi film eseménymenetében nem lehet kalandfilm-elemeket betenni, mert a történelmi hűség szenved csorbát a látvány érdekében. A tények makacs dolgok, mindenkor helyet követelnek maguknak.

6. Tiszteletreméltó az alkotók, a szereplők törekvése és munkája. Nem biztos, hogy szerencsés volt a sorozat kb. harmadában a török viszonyokkal foglalkozni illetve keszkesza magyar történeteket ábrázolni. (Sok esetben egy új szereplő feltűnésekor nem tudni, hogy ő kicsoda és hogyan viszonyul Hunyadihoz.)

7. Végző soron: mint történész, úgy látom és az a véleményem, hogy a Hunyadi c. sorozat gyenge és nem hiteles. Hunyadi Jánost, a törökverő hadvezért, az államférfit, az ország kormányzóját szinte epizód szereplőként ábrázolja. Mintha nem ő lenne a főhős, az események irányítója. Ez még a kalandfilm-kategóriában sem engedhető meg. A sorozat bizonyítja, hogy a történelmi kalandfilm-kategória zsákutca, csakis bukást hozhat. Több megbecsülés illetné meg a múltunk hőseit és tetteiket. Hagyjuk békén pihenni őket és ne próbáljunk hamisítani a történeteken.

Az igazi Hunyadi

Hunyadi János születésének és származásának körülményeit legendák övezik. Egyes leírások szerint Zsigmond magyar király törvénytelen gyermeke volt.. Születésének évét 1387 és 1407 közé teszik, a legelfogadottabb az 1407-es évszám.

Minden valószínűséggel havasalföldi főnemesi (bojár) családból származott. Apja, Sorb fia Vajk 1395 táján menekült Magyarországra, ahol Zsigmond szolgálatába állt. Köznemesi nagyságú birtokokat kapott mint udvari vitéz, majd 1409-ben lett az övé Vajdahunyad vára, a család későbbi névadója. Hunyadi anyja nem ismert, talán Morozsinai-család lánya, Erzsébet. Hunyadi János eredeti neve Vajk fia János volt, utóbb vette fel a Hunyadi nevet. Korán elkezdte a katonai szolgálatot, s tanulta a harcászat mesterfogásait Ozorai Pipótól, István Lazarevics-től, Újlaki László macsói bántól.

1428-30 között feleségül vette horogszegi Szilágyi Erzsébetet. Házasságukból két fiú született: László 1433-ban és Mátyás, a későbbi magyar király 1443-ban. Hunyadi János 1430-ban került Zsigmond király udvarába. 1431-ben elkísérte királyát Itáliába, majd zsoldosvezérként Milánóban maradt, Filippo Maria Visconti herceg szolgálatában. Itt ismerkedett meg a korszerű hadművészettel, a gyalogosok és a tüzérség hadi szerepével. 1433-ban a bázeli zsinatra kísérte Zsigmondot, 1436-ban pedig Prágába. Csehországban részt vett a husziták elleni utolsó harcokban, s ekkor ismerte meg és tette magáévá a hu-

szita harcmodort (pl. a harci szekerek szerepét). Ekkoriban kapta az első birtokadományokat Zsigmondtól, főleg a királynak adott jelentős pénzkölcsön fejében.

1437 végén meghalt Zsigmond, utóda a magyar királyi trónon Habsburg Albert lett (uralkodott: 1437-1439). A király Hunyadi a szörénységi végvárok védelmével bízta meg, majd a törökök felett aratott több győztes csatája után kinevezte szörényi bánná, vagyis az ország egyik zászlósúrává.

Az Albert korai halála után kitört trónharcban a lengyel király, I. Ulászló (uralkodott 1440-1444) mellé állt a csecsemő V. Lászlóval és anyjával, az özvegy Erzsébettel szemben. Hunyadi volt Újlaki Miklós bánnal együtt Ulászló seregének vezére, amikor 1441 január elején a bátaszéki csatában legyőzték az ellentábor hadait. Ulászló a jelentős szolgálataiért temesi ispánná, nándorfehérvári főkapitánnyá és erdélyi vajdává nevezte ki. Ez utóbbi tisztség szinte királyi rangot jelentett Erdélyben. Bíraskodhatott az itteni nemesek felett, ő vezethette hadba a bandériumaikat, s ő nevezte ki az erdélyi megyék ispánjait. Így székely ispán is lett.

Az 1440-től uralkodó I. Ulászlónak már a legbizalmasabb tanácsadója volt, ekkor már az ország leggazdagabb földesurának számított, akinek 28 vár, 57 város, több mint ezer falu és mintegy 4,2 millió katasztrális hold volt a birtokában. Ekkora vagyon birtokában már jelentős szava volt a politika alakításában. Egyre nagyobb figyelmet szentelt a fenyegető török veszedelem elhárításának. Sikert sikerre halmozott. Hunyadi feladata a török betörések visszaverése volt, de ő azt tartotta céljának, hogy támadó hadjáratokkal a magyar határon kívül győzze le a törököket, és megkísérelje őket kiszorítani Európából. Erre jelentős összeget adományozott a magánvagyonából is.

Még 1441-ben mélyen benyomult Szerbia területére, majd Nándorfehérvár területén vereséget mért Isza bég hadaira. Első európai híru győzelmét 1442 tavaszán aratta, amikor is Mező bég 20-25 ezres sereggel tört be Erdélybe, rabolt és fosztogatott. Március 18-án Marosszentimrénel Hunyadi a sebtében összegyűjtött hadával megtámadta a törököket, de vereséget

szenvedett. Hunyadi a kudarc nem törte le, rendezte sorait és új csapatokkal egészítette ki seregét, sőt népfelkelést is hirdetett. Hamarosan tekintélyes serege gyűlt össze. A zsákmányával Erdély elhagyására készülő Mezid béget újabb csatára kényszerítette, aki a csatát elvállalta és tervét az ellenséges vezér megölésére alapozta, hiszen Hunyadinak ekkor már félelmetes híre volt a törökök között. Mezid nagy jutalmat tűzött ki katonái körében Hunyadi fejére annak, aki a csatában megöli. Ennek érdekében részletesen ismertette Hunyadi külsejét és páncélját, fegyverzetét. A magyarok azonban értesültek a tervről. Hunyadi az egyik hűséges vitéze, Kemény (Kamonyai) Simon hadnagy rábeszélésére fegyverzetet és páncélt cserélt vele és 500 fő lovaszt adott melléje.

1442. március 25-én Szeben mellett került sor az újabb csatára. Kemény Simon az egyik szárnyon helyezkedett el, míg Hunyadi a fő erőknél foglalt állást szinte észrevétlenül, Kemény fegyverzetében. A csata folyamán Mezid legjobb katonái arra a szárnyra zúdultak, ahol a páncélosokkal övezett, vélt Hunyadi állt. Kemény Simon és kísérete elvérzett az egyenlőtlen küzdelemben. Eközben a főerőkkel Hunyadi előrenyomult, a másik szárnyon győzelmet aratott, majd a szebeni védősereggel és a fogságukból kitört többeszes paraszti sereggel bekerítette a magát győztesnek hívó török hadat. Sajnos Kemény Simont nem menthette meg, de olyan győzelmet aratott, hogy szinte az egész ellenséges had, mintegy 20-24 ezer török katona a küzdőtéren maradt, alig ezer hírmondó jutott át a Kárpátokon. A csatában Mezid bég és fia is elesett. A hősi halált halt Kemény Simont Hunyadi díszes temetésben részesítette, mivel tudta, hogy Kemény vállalása nélkül talán a csatát sem nyerte volna meg.

Murád szultán még 1442-ben Sehabeddin ruméiai beglerbéget küldte hatalmas, 40-50 ezer főnyi sereggel a csorba kiköszörülésére Hunyadi ellen. A csatára 1442. augusztus 6-án Havasalföldön, a Jalomica folyónál került sor. Hunyadi a jóval kisebb seregét mesterien irányította, a nehézpáncélos lovassággal és a harci szekereivel a szárnyakon győzött, majd a centrumban lévő janicsárokat is meghátrálásra kényszerítette. A csatában 10 ezernél több török esett el és 5 ezer került fogságba. Egy török krónikás így írt erről: „Az iszlám serege megfutott, olyan vereséget szenvedett, hogy azt mondani sem lehet.”

Hunyadi katonai sikerei egész Európá-

ban nagy lelkesedést váltottak ki, a nagy megmentőként tekintettek rá, aki kiszorítja Európából a törököket. Egyre nagyobb szerepe lett a magyar belpolitikában is, I. Ulászló támaszaként és bizalmasaként lépett fel.

Megkezdődött IV. Jenő pápa támogatásával egy török elleni támadó hadjárat szervezése, amely a „hosszú hadjárat” nevet kapta, mivel 1443. július 22-től 1444. január 25-ig tartott. A 35 ezres magyar, lengyel, cseh, német, havasalföldi és más nemzetiségű katonákat és zsoldosokat tömörítő had vezére – Ulászló király mellett – Hunyadi János volt. A hadjárat során felszabadították Szerbiát és Bulgária nagy részét, Nist és Szófiát, hat nagy csatában győzték le a török csapatokat. Hunyadi kivételes rátermettségét és tekintélyét bizonyítja, hogy a soknemzetiségű sereget ilyen jól tudta irányítani, az egységeket összehangolni.

A végső célt viszont, hogy Drinápolyt elfoglalják és a törököket kiszorítsák Európából, nem sikerült elérni a nagy tél miatt. A Balkán-hegység hágóin nem tudtak áttörni. A sereg visszafordult, az üldöző törököket többször legyőzték és 1444. január 25-én győztesen érték el Nándorfehérvárt. Az egyetemes hadtörténetben is kevés példa akad rá, hogy egy hadsereg oda-vissza közel 2000 kilométert megtesz a túlerőben lévő ellenség területén, miközben egyetlen csatát sem veszít. Mindez Hunyadi kiváló hadvezéri képességeit bizonyítja. Nem kis feladat volt a győzelmek mellett az ellátás megszervezése (a hadsereg élelmezése, a lovak etetése, hadfelszerelés pótlása stb.) Hunyadi János nevét zengte Európa, a törökök pedig félelemmel emlegették.

Valójában azonban még semmi nem dőlt el, a török birodalom nagy tartalékokkal rendelkezett.

1444. áprilisában a pápa és legátusa, Cesarini bíboros ösztönzésére Ulászló és Hunyadi újabb hadjárat indítására tett esküt, s megkezdődtek az előkészületek. Azt az ígéretet kapták, hogy a szövetséges flotta lezárja a Boszporuszt és a Dardanellákat, így Murád szultán nem tud átkelni Európába. Közben Murád kedvező békeajánlatot tett. Ennek elfogadását Hunyadi is pártolta, mivel a közvetítésért Brankovics György felajánlotta neki hatalmas magyarországi birtokait. (Brankovics pedig a szultán apósaként egy sikeres béke esetén a szultántól Szerbiát kapta volna).

Augusztus elején Szegeden majd Nagyváradon 10 évre megkötötték a magyar-

török békét, a dokumentumra Hunyadi tett esküt. Ez alól Cesarini feloldotta, mondván, hogy a pogánynak tett eskü semmis. Ennek következtében 1444. szeptember 22-én Ulászló király és Hunyadi mindössze 18-20 ezer fős sereggel benyomult a Török Birodalomba, s egészen Várnáig jutottak. Az Ázsiából Európába mégiscsak átkelt Murád szultán (aki fejenként 1 aranyat fizetett az elzárást ígért hajóknak) csatára kényszerítette a magyarokat, mely 1444. november 10-én zajlott le Várnánál. Hunyadi a nehézlövassággal előbb a török balszárnyat, majd a jobbszárnyat zúzta szét. Murád már a visszavonulásra gondolt, amikor a fiatal (20 éves), becsvágyó Ulászló király a lengyel tartalékkal – Hunyadi terve ellenére – megrohanta a török centrumban lévő janicsárokat. A roham nem sikerült, Ulászló is elesett, a magyar had felbomlott, s Hunyadi is csak nehezen menekült meg a harcból. Rövid időre Vlad havasalföldi vajda fogságába került, majd kiszabadulva birtokaira vonult vissza.

A magyar országgyűlés elismerte V. Lászlót királynak (uralkodott: 1444–1457), de a kormányzást 1445-ben az országtanács vette át, amelynek Hunyadi is tagja lett és plusz a 7 főkapitány egyike. 1446-ban a király kiskorúsága idejére Hunyadi Jánost kormányzóvá választották. Az országos ügyek mellett a török elleni harc ügyét is állandóan napirenden tartotta. Több kisebb hadjárat után 1448-ban újabb nagyszabású hadjáratot indított a Balkánra, hogy döntő ütközetre kényszerítse Murád szultánt. A szultán azonban 1448. október 16-18. között Rigómezőnél egy véres, három napig tartó csatában vereséget mért Hunyadira. A magyar vereség meghaladta a várnait is, de a törökök is olyan súlyos árat fizettek a győzelemért, hogy nem vállalkozhattak a menekülők üldözésére.

A menekülő Hunyadi Brankovics György szerb despota fogságba ejtette, amelybe csak megalázó feltételeinek elfogadása után tudott kiszabadulni. 1450-ben szerződést kötött ellenfeleivel, Garai László nádorral és Újlaki Miklós erdélyi vajdával, amellyel V. László visszatérése esetére is biztosította tisztségének és birtokainak megtartását.

Hunyadi az országegységet szerette volna megvalósítani, de ez nem járt sikerrel, az egyes bárók területeiket megtartották. A köznemesség szerepe megnőtt, de még nem jelentettek döntő tényezőt.

1452-ben V. Lászlót nagykorúsították,

így Hunyadi 1453 januárjában lemondott kormányzói tisztségéről, viszont megkapta a a beszercei grófi címet és országos főkapitányi kinevezést kapott. Hunyadi a török elleni nagy támadó hadjáratra ekkor már nem gondolhatott. Sőt, II. Mohamed szultán 1453-ban elfoglalta Konstantinápolyt (Bizáncot) és újra teret nyert a balkánon, majd a Magyar Királyság ellen fordult. Először az ország kulcsának tartott Nándorfehérvár elfoglalására készült. A magyar bárók közül egyedül Hunyadi volt az, aki a török támadás elhárítására összpontosított, V. László is Prágába távozott (hisz cseh király is volt).

A nándorfehérvári csata

II. Mohamed 1456. május elején 90 ezer fős seregével Magyarország ellen vonult és július 3-án ostrom alá fogta Nándorfehérvárt (Belgrádot), ahol 7 ezer fő védő szállt szembe vele Hunyadi sógorának, Szilágyi Mihálynak a vezetésével. Július 14-én Hunyadi János 12 ezres reguláris és mintegy 25-30 ezer fős keresztesekből álló seregével a vár közelébe ért. A kereszties felkelők szervezésében nagy érdemeket szerzett Kapisztrán János Ferencségi szerzetes.

A Dunát lezáró, 200 török hajót számláló hajóhadat Hunyadi véres küzdelemben áttörte és a serege egy részével az ostromlott várba vonult, a többieket – főleg keresztieseket – a Száva folyó szigetén helyezte el.

A szultán a folyamatos ágyúzás után elérkezettnek látta az időt a döntő rohamra, hiszen számos rés tátongott Nándorfehérvár falain. Július 21-én délután válogatott

katonái, a janicsárok megindultak a falak ellen. Hamarosan betörték a külső várba, sőt élcsapataik már a belső vár nagy központi terén harcoltak. A helyzet válságos volt, Hunyadi mindenütt ott volt, kétszer is kivetette nehézlovasaival a várudvarról a magukat már győztesnek hívő janicsárokat. A harcok egyik szünetében pedig hajóra szállt és újabb, válogatott, fegyverekkel ellátott elit csapatokat vitt a várba. Éjfél felé újabb rohamot indítottak a törökök. A janicsárok most is betörték a várba, mások pedig a falakat támadták. A belső vár falán harcolt Hunyadi régi katonája, a már Várnánál 1444-ben is vitézkedő Dugovics

Titusz. Észrevette, hogy egy hatalmas termetű janicsár már a próféta zöld zászlóját akarja kitűzni a vár fokára. A szultán ezért a tettért pasaságot és kincseket ígért a harcosainak. Dugovics Titusz birokra kelt a janicsárral, s mikor érezte, hogy nem bír vele, zászlóstu magával rántotta a mélybe. (Sokan regének tartják, állítva, hogy Dugovics Titusz nem is élt.)

Amikor Hunyadi látta, hogy az ostromlók fáradnak, a lovasságával rácsapott a belső vár udvarán harcoló janicsárookra és teljesen megtörte az ellenállásukat. Kiverte a törököket a várból, sőt a falakon túl is üldözte őket. A védők teljes győzelmet arattak július 22-én hajnalban.

A török sereg nagy veszteségeket szenvedett, a pasák azt tanácsolták a szultánnak, hogy vonuljon vissza. Mohamed azonban pihenőt rendelt el, a döntést attól tette függővé, hogy mit tesznek a magyarok. Hunyadi és a védők is pihentek, mivel sú-

lyosak voltak az ő veszteségeik is.

A keresztiesek azonban július 22-én délután a Száván átkelve – Hunyadi tilalma ellenére – megtámadták a szultán táborát. A kialakuló harcba mindkét részről egyre többen kapcsolódtak be. Az ütközetben a keresztieseknek sikerült elfoglalniuk az ázsiaiak táborát. Erre a szultán a ruméliai lovasság élén megindult a győztesek ellen. Viszont hirtelen indulatában súlyos hibát követett el, mert a lovasságot elvonva fedezetlenül hagyta az ágyúit. Hunyadi felismerte a lehetőséget és a nyilvánvalóan fegyverben álló nehézpáncélos lovasságával kiszárgult a várból, lendületes rohammal elfoglalta a török ágyúállásokat és azokat a törökök ellen fordították. Közben Hunyadi lovassága folytatta támadását és oldalba kapta a szultán jobbszárnyát. A két tűz közé szorított törökök nem sokáig állták a harcot, súlyos vereséget szenvedve megfutamodtak. A vert had és a szultán – aki meg is sebesült – csak valahol Szófia környékén állt meg. Hunyadi nem üldözte az ellenséget. Fényes győzelmet aratott, a magyarok zsákmánya lett a teljes ostromtüzérség és mintegy 300 kisebb ágyú, valamint az egész török tábor a kincseivel együtt.

A törökök Nándorfehérvár alatti veszteségét a kortársak mintegy 35-40 ezer főre becsülték. A győzelmet Hunyadi azonban nem tudta kiaknázni, mert a táborban kirott pestisjárvány őt is elérte és 1456. augusztus 11-én Zimonyban elhunyt. Sajnos, már nem találkozhatott feleségével, Szilágyi Erzsébettel és a fiaival.

Hunyadi János kora legnagyobb európai hadvezére volt, a nándorfehérvári diadal a feudális Magyarország legnagyobb katonai sikerének bizonyult. A déli harangszó, amit még az ütközet előtt rendelt el a pápa a harcosok buzdítására, a köztudatban napjainkig a nagy győzelem emlékeként él. És azóta szól a harang a hősökért.

Hunyadi nemcsak kivételes képességű hadvezér, hanem kiváló államférfi is volt. Több király mellett átlátva az országos helyzetet, befolyást tudott gyakorolni az eseményekre. A hat éves kormányzása is eredményes volt.

Adorján Andor írja a „Nagy katonák” (1912) című kötetében: „Nemcsak nemzeti történetünknek, de a középkor végébe hajló Európának, sőt talán az egész zordon, de ragyogó lovagkornak egyik legszébb, legdicsőbb nagysága volt Hunyadi János.”

Májusi

PROGRAMAJÁNLÓ

BARÁTSÁG KULTURÁLIS KÖZPONT

TÁNC LÁZADÁS

Időpont: 2025. május 17. szombat, 15:00

Helyszín: Barátság Kulturális Központ színházterem

PÁRIZS FÉNYEI - TÁNCSHOW - DUPLA ELŐADÁS: 15.00 és 19.00

A táncLázadás egy két felvonásból álló színházi táncelőadás, amatőr és profi fellépőkkel, táncosokkal, énekesekkel, különleges látványelemekkel és magával ragadó hangzással.

DUMASZÍNHÁZ

Időpont: 2025. május 20. kedd, 18:00

Helyszín: Barátság Kulturális Központ

Mit nem mondok! - Kiss Ádám önálló estje

Terembérleti megállapodással befogadott esemény

vendégművész: Hajdú Balázs

belépődíj: 5940–7390 Ft

VASÚTMODELL KIÁLLÍTÁS

Időpont: 2025. május 23. péntek, 14:00

Helyszín: Barátság Kulturális Központ kamaraterem

a 10 éves a Masiniszta Vasútmodellező és Szabadidős Egyesület szervezésében

A kiállításon valós állomások jelennek meg: Puztaszabolcs, Gyömör, Aquincum, Marosfő

A kisebbeket színező sarkok várja.

Nyitvatartás:

Május 23. (péntek) 14.00 – 18.00

Május 24. (szombat) 10.00 – 18.00

Május 25. (vasárnap) 10.00 – 18.00

A kiállítás ingyenesen látogatható!

A kiállításon lehetőség lesz vásárlásra a VasuTTmodell Kft. jóvoltából.

VÁROSI GYERMEKNAP

Időpont: 2025. május 24. szombat, 10:00

Helyszín: Szent István tér

PROGRAMOK:

MÁJUS 24. SZOMBAT

INGYENES PROGRAMOK A SZENT ISTVÁN TÉREN

10:00-19:00 légvár

15:00-18:00 VUK SE SPORTNAP

ügyességi játékok az egyesület szervezésében.

MÁJUS 25. VASÁRNAP

INGYENES PROGRAMOK A SZENT ISTVÁN TÉREN

10:00-18:00

családi programok: légvár,

BKK ügyességi játékok: malom, célbadobó

BKK sport játékok: csocsó, ping-pong

Százhalom

2025. MÁJUS

28
HÉTFŐ

Valéria,
Péter

5
HÉTFŐ

Györgyi,
Iré

12
HÉTFŐ

Pongrác

19
HÉTFŐ

Hlvó,
Iván,
Milán

26
HÉTFŐ

Fülöp,
Evelin

29
KEDD

Péter,
Katalin,
Roberta

6
KEDD

Ivett,
Frida,
Judit,
Yvett

13
KEDD

Szervác,
Imola,
Imelda

20
KEDD

Bernát,
Bernardin,
Felícia

27
KEDD

Hella,
Pelbárt,
Ágoston

30
SZERDA

Katalin,
Kitti,
Zsófia,
Piusz

7
SZERDA

Gizella,
Gusztáv,
Bendegúz

14
SZERDA

Bonifác,
Gyöngyi

21
SZERDA

Konstantin,
András

28
SZERDA

Emil,
Csanád,
Vilmos

1
CSÜTÖRTÖK

Munka ünn.
Fülöp, Jakab,
Zsaklin,
József

8
CSÜTÖRTÖK

Mihály,
Gyöző

15
CSÜTÖRTÖK

Zsófia,
Szonja,
Döniz

22
CSÜTÖRTÖK

Júlia,
Rita,
Emil

29
CSÜTÖRTÖK

Magdolna,
Magda,
Ervin,
Léna

2
PÉNTEK

Zsigmond,
Atanáz,
Zoé

9
PÉNTEK

Gergely,
Katinka,
Alberta,
Édua

16
PÉNTEK

Mózes,
Botond,
János

23
PÉNTEK

Dezső,
Vilmos,
Renáta

30
PÉNTEK

Janka,
Zsanett,
Johanna,
Nándor

3
SZOMBAT

Tímea,
Irma,
Jakab,
Fülöp

10
SZOMBAT

Ármin,
Pálma,
Izidor

17
SZOMBAT

Paszkál,
Ditmár,
Rezeda

24
SZOMBAT

Eszter,
Eliza,
Vanessza

31
SZOMBAT

Angéla,
Petronella

4
VASÁRNAP

Mónika,
Flórián

11
VASÁRNAP

Ferenc

18
VASÁRNAP

Erik,
Alexandra,
János

25
VASÁRNAP

Orbán,
Gergely

1
VASÁRNAP

Tünde,
Jusztinusz